

Defensor Patriae

Maanpuolustuskorkeakoulun lehti 1/2010

DEFENSOR PATRIAE

Maanpuolustuskorkeakoulun lehti
1/2010

TOIMITUSNEUVOSTO

Päätoimittaja kommodori
Aulis Minkkinen 0299530102

Toimituspäällikkö
Harri Valtonen 0299530119

Sihteeri
Paula Helin 0299530120

Kieliasiantuntija
Sara Hännikäinen

Arkistonhoitaja
Päivi Vestola

Sotilaspastori
Janne Aalto

Komentajakapteeni
Juha Torkkeli

Suunnittelija
Anssi Saari

Koulutussuunnittelija
Johanna Anttonen

Perinneyhdistys
Esko Vaahtolammi

Kuvat
Puolustusvoimien Kuvakeskus ja
MPKK ellei toisin mainita

Taitto
Tiina Kokkonen

Kannen kuva
Juhani Kandell

Takakannen ilmoitus
Janne Kopu & Annele Palonen

Repro ja paino
Edita Prima Oy, Helsinki 2010

Osoitteenmuutokset
rekisterit@edita.fi
Sähköpostia lähettäessäsi mainitse lehden nimi

ISSN-L 1798-162X
ISSN 1798-162X

- 3 **Pääkirjoitus**
Päätoimittaja, hallintojohtaja Aulis Minkkinen
- 4 **Näkymiä**
Rehtori kenraalimajuri Vesa Tynkkynen
- 6 **Sekakalaa**
Aulis Minkkinen
- 8 **Kohti uutta strategista murrosta**
Professori Pekka Sivonen
- 11 **Santahaminasta Afganistaniin**
Majuri Juha Mäkelä
- 15 **Lyhyesti**
- 18 **80-vuotias Sotamuseo sodassa ja rauhassa**
Tutkija Anssi Saari
- 24 **Boarding Operation at Sea**
Ohjaaja Irma Nyfors
- 30 **Sotamuseon 80-vuotisnäyttely Talvisota**
Tutkija Riitta Blomgren
- 34 **221 päivää auditointiin**
Laatupäällikkö Johanna Lautala
- 37 **Kosovoa kymmenen vuotta**
Everstiluutnantti Kari Sainio
- 44 **Matkalla Majgubaan**
FM Ilkka Korhonen
- 50 **Voima verkostoissa -kestävä palapeli?**
- 51 **Luettua**
- 52 **Alustarkastus DVD**

Maanpuolustuskorkeakoulua koskevia tuntojaan omien Kadetti- tai Sotakorkeakouluaikaisten tuntojensa kautta. Myös monet 1990-luvun ratkaisut vaikuttavat puolustusvoimien sisällä edelleenkin Maanpuolustuskorkeakoulun maineeseen haitallisesti. Päälimmäisenä skeptikoiden kritiikissä on harhaoppisen akateemisuuden peikko.

Selvitystyön tulos haastaa myös Maanpuolustuskorkeakoulun tutkimustoiminnan ja ennen muuta sen ohjauksen. Laadukkaan tutkimuksen tie on pitkä, mutta sitä kulkien syntyy tälläkin sektorilla uskottavuutta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Selvityksen mukaan korkeakoulun tutkimuksen tasoa tuleekin edelleen nostaa samalla, kun huolehditaan tutkimuksen kärjen riittävän aikaisesta suuntaamisesta puolustusvoimien pitkän aikavälin kehittämistä palveleviin asioihin.

Maanpuolustuskorkeakoulu on elänyt jatkuvassa muutostilassa koko olemassaolonsa ajan. Muuttuminen kaikkien osapuolten tunnustamaksi ja arvostamaksi tiedekorkeakouluksi on vasta alkutaipaleellaan. Luonnollinen syy tähän on se, että tiedekorkeakouluksi kehittyminen on nopeimmassakin tapauksessa vuosi-

Keisarin uudet vaatteet

Viime vuoden keväällä korkeakoulun johto päätti tilata selvitystyön siitä, millaisena Maanpuolustuskorkeakoulun alkutaival ja nykyinen tilanne nähdään: onko suunta oikea ja onko sen takana täysi luottamus? Tutkimuskohteena olivat puolustusvoimien päättäjät ja pääasiakkaat. Referensseinä haastateltiin niin korkeakoulun omaa esimieskuntaa kuin yliopistokentänkin toimijoita.

Tutkimus hahmotti kuvan, jonka mukaan Maanpuolustuskorkeakoulusta alkoi heti sen perustamisen jälkeen kehittyä monien puolustusvoimien sisäisten toimijoiden silmissä outo lintu. Santahaminaa syntyi vuoden 1993 alusta käenpoika, jonka äänekkäitä vaatimuksia ymmärrettiin huonosti. Virallinen juhlapuhe toittoti kyllä Maanpuolustuskorkeakoululle kunniaa ja glooriaa, mutta sen takana puolustusvoimissa levisi hyvin skeptisiä arvioita kehityksen suunnasta. Mielipteet olivat sitä vahvempia, mitä vähempi oli tietoa korkeakoulun työn todellisuudesta. Taru keisarin uusista vaatteista kuvannee hyvin asennemaailman ääritilaa.

Selvitystyöstä kuultaa läpi vanha käyttäytymistieteellinen totuus, jonka mukaan useimmat ihmiset mieltävät asioita omien kokemuksiensa kautta. Tämä inhimillinen piirre tuntuu koskevan etenkin upseereita. Monet tutkimuksessa haastatellut peilasivatkin

kymmenten prosessi. Maanpuolustuskorkeakoulun tapauksessa prosessin kesto suurempi haaste on kuitenkin puolustusvoimien kentän tuki kehityksen suunnalle. Tutkimuksen tuloksen mukaan Maanpuolustuskorkeakoulun asema yliopistokentässä ei kaipaakaan erityistä huolenpitoa, mutta ”sisäpolitiikan” puolella on paljonkin petraamisen varaa. Puolustushaarojen ja rajavartiolaitoksen pääasiakasrooleja on tutkimuksen mukaan syytä korostaa, ja heidän eriävät tarpeensa on jatkossa huomioitava aiempaa tarkemmin. *Taidan toistaa itseäni: sitä kuusta kuuleminen, jonka juurella asento!*

Edellä referoitu Käyttäytymistieteiden laitoksen tekemä tutkimus antaa paljon ajattelemisen aihetta. Uhkakuva keisarin uusista vaatteista osoittaa, että strategian viilaukselle ja sen hyvin suunniteltavalle viestinnälle on totisesti ns. sosiaalinen tilaus.

Maanpuolustuskorkeakoulun maineen parantaminen lähtee oikeista, hyvistä teoista. Niistä tulee osata viestiä tehokkaasti oikeille sidosryhmille. Tärkeimpiä kevään 2010 aikana uusittavan strategian viestinnän sidosryhmiä ovatkin Maanpuolustuskorkeakoulun pääasiakkaat puolustusvoimissa ja rajavartiolaitoksessa.

Päätoimittaja
Aulis Minkinen

Strategian kirkastaminen

Strategia juontaa juurensa kreikan kielen sanasta strategos, joka tarkoittaa sodan johtajaa. Strategiaa onkin perinteisesti kutsuttu opiksi sodan voittamisesta. Nykymaailmassa käsite strategia on hämärä ja jopa ristiriitainen. Haluttaessa korostaa asian tärkeyttä tai sen kauaskantoisia seurauksia liitetään asiayhteyteen usein sana strategia. Esitetyn logiikan perusteella esimerkiksi viestintästrategian tai liikuntastrategian täytyy olla ylimaallisen tärkeä tahtotilan ilmaus.

Kirjoittaessani nyt Maanpuolustuskorkeakoulun strategiasta en ole painottamassa käsitteen sotilaallista merkitystä, vaan enemmänkin asian tärkeyttä koko korkeakoululle ja sen henkilökunnalle.

Maanpuolustuskorkeakoulun ensimmäinen strategia-asiakirja julkaistiin tammikuussa 2006. Asia-kirja luotiin aikana, jolloin oli tarvetta kirjoittaa laajasti korkeakoulun yliopistollisesta asemasta ja sen kehittämisestä. Viimeisten vuosien aikana pää-

JUHANI KANDELL

osa strategiassa esitetyistä tavoitteista on saavutettu. Korkeakoulumme asema on tunnustettu ja meitä koskeva oman lainsäädäntö ja tarvittava muu normisto on ajan tasalla. Tavoite on siis hallussa ja olemme tilanteessa, jossa korkeakoulun strategia-asiakirja on päivitettävä toiminnan edelleen kehittämiseksi.

Korkeakoulun tulosityksiköiden johdon piirissä tehdyissä kartoituksissa uudistettavalle strategialle on asetettu hyvin selkeitä ja yhdensuuntaisia vaatimuksia. Monet näistä ajatuksista löytyvät myös tämän lehden pääkirjoituksessa tarkemmin siteerattusta Maanpuolustuskorkeakoulun tilaa selvittä-

neestä tutkimuksesta. Strategiatyön keskeisiä lähtökohtia voisi kuvata seuraavasti:

- pienen korkeakoulun strategian ei tarvitse olla moniselitteinen tai pitkä
- strategian on oltava selkokielinen ja siten kaikille ymmärrettävä
- erilaiset tavoitteet on kuvattavan käytännönläheisesti
- strategian aikajänne ei saa olla liian pitkä, ja siten loppupäästään utuinen
- strategian on annettava vastaukset pääasiakkaiden esittämiin haasteisiin
- strategian on annettava yksiselitteiset perusteet resurssien priorisoinnille.

Listausta voisi jatkaa hyvinkin pitkälle. Oleellista on se, että strategiasta halutaan käytännön hyötyä ja ohjenuoraa toiminnan kehittämiseksi. Sen on oltava asiakirja, joka otetaan jatkossa jokaisessa toiminnan suunnittelun vaiheessa käteen oikean suunnan varmistamiseksi. Tämän varmistamiseksi olemmekin laatimassa tuotetta, joka painetaan ytimekkääksi vihkokseksi ja jaetaan muun muassa jokaiselle korkeakoulun työntekijälle.

Korkeakoulun strategia ei ole yhden ihmisen hengen tuote, vaikka esimerkiksi allekirjoittanut rehtorina toki tekeekin monessa kohdassa tarvittavia linjauksia ja asettaa reunaehdoja. Ensimmäinen versio strategiasta valmistuu helmikuun kuluessa, jonka jälkeen asiakirja tulee luettavaksi ja kommentoitavaksi niin korkeakoulun henkilökunnalle kuin sen uudistuneelle neuvottelukunnallekin. Olemme siis tekemässä tulevien vuosien toimintaa suuntaavaa ohjenuoraa. Kertokaa näkemyksiänne, kun siihen talven aikana on mahdollisuus. Tavoitteemme on saada päivitetty strategia valmiiksi kevään kuluessa siten, että vappusimat 2010 poksautetaan käyttöön vahvistetun strategian juhlistamiseksi.

Talvi on pitkästä ajasta toden teolla vallannut Helsingin. Lunta on riittävästi kaikille talven harrastuksille. Toivotankin kaikille strategisen hyviä talviliikuntakejää kevättä odoteltaessa.

*Rehtori
Kenraalimajuri Vesa Tynkkynen*

IHMISEN LAILLISESTA kiduttamisesta

Normi-ihmisen normielämään kuuluu normivuositain normin mukainen normivuoden kulku, jossa on normin mukaiset tasanteet, syvänteet ja parit huiput. Viimeksi mainittuina pidetään yleisen normin mukaan juhannuksena äkillisin soidinmenoin eskaloituvaa kesäkautta ja joidenkin mielestä myös epätoivoisen adventtisoijon kyntämistä seuraava joulunajan tekorauha olisi ihmiselon vuotuinen huippuhetki. Vaan uutena ja pelättyä nasuflenssua ärhäkkäämpänä vitsauksena on meille suotu normitammikuu - tuo ennen niin lokoisa kyljen kääntämisen horrosaika. Se on tältä vuodelta gottseidank ohi, vaan ei traumaotta. Oli tätikonsulenttien lauma taas ylittänyt itsensä kehittäessään meille itseruoskinnan ylimmän oppimäärän.

Historiallisena startterina Tosi Tylsän Tammikuun vietolle lie-
nee vanhan kansan käsitys *härkäviikkojen* vietosta. Itsel-
leni tuo termi ei ole koskaan valaistunut, mutta olen arvel-
lut ilmaisun olevan peräisin Saharan laitamilla vesikaivoa
pumpun virassa kiertävistä häristä, joille vanha rundi on
vain uuden alku: siis töitä vuorotta. Termin uudempi tul-
kinta taas saattaa viitata siihen, että tammikuussa koittaa
yli varojen eletyn pikku- ja pakkajoulujen maksun aika, ja
sehän vetää kansalaisen härkämäisen ykstopisen työorien-
toituneeksi ja myös ajoittaisen raivon partaalle (vrt. hra.
R Gere elokuvassa "Kuin raivo härkä").

Jos tammikuun vieto olisikin niin helppoa, että olisi vaan
töitä vuorotta, niin helppo olisi ihmisen kulkea hymyssä
suin - työn tekeminenhän on ylipäättään parasta saatavissa
olevaa terapiaa, mistä saa vieläpä kohtuullista korvausta.
Vaan ei ole tämä riittänyt konsulenteille, jotka ovat päät-
täneet ja toimeenpanneet tammikuusta todelliset ihmisen
piinaviikot kaikilla mausteilla (*pl. suola, joka on hyvää*).

Piinaviikot alkavat uudenvuodenlupauksilla, joihin pahaa
aavistamaton kansalainen houkutellaan kymmenellä hyväl-
lä, yhdellätoista kauniilla ja vastakkaisen sukupuolen täy-
dellä viekkauksella. Kun uuteen vuoteen sitten herää, niin
edellisillan viehkoista näkymistä on jäljellä verryttelypukui-
nen riiviö, joka parahiksi mäkihiikon osakilpailun ja viileästi
loiventavan olusen asemesta vaatii tomerasti ulkoilemaan,
vaikka ilmaston lämpeneminen onkin suonut rapiat pari-
kymmentä astetta pakkasta ja inhimillisesti katsoen aivan
liian navakan vastatuulen. *Ylös, ulos ja lenkille, kuu-
luu tyyli komento.*

Alkaa *painon hallinta*, mikä suomeksi tulkittuna tarkoit-
taa kieltäytymistä kaikesta siitä, mikä on hyvää. Citykanit
näkevät nälkää, kun agitaattorien riivaamat myötäkansa-
laiset rohuavat kaiken vihreän naamioidakseen sen kol-
mella suurennuslasilla juuri ja juuri erottuvalla suolattomal-
la ja nahattomalla synteettisellä luomukalkkunakuutiolla
(rasvaa 0,1% suolaa 0,01%) muka ihmisruuaksi. Osallistu-
minen ohjattuun painon hallintaan olennaisesti kuuluvaan
rehutukseen ja sen mukaiseen märehittämiseen toki opettaa
ilahduttavasti myös kieliä, ja ymmärrän nyt, että englannin
kielen sana "light" tarkoittaa suomeksi "pahaa".

Tätä kalorikyttäystä siivittämään on tätikonsulenti vyö-
ryttänyt jokaiselle televisiokanavalle useampia ohjelma-
formaatteja, joiden ainoana tarkoituksena on inkvisiitto-
reiksi itsensä auktorisoineiden pirttihirmujen kiihottaminen
entistäkin velvoittavampiin saarnoihin jopa kevytnakkien
ehdottomasta turmiollisuudesta. Turha on TV:n kaukosää-
dintä näppäillä: jos ensimmäiseltä kanavalta tulee kevyt-

kokkiohjelmaa, niin toiselta pukkaa *suurinta pudottajaa*
ja kolmannelta kauhukuvaa maailman *läskeimmistä luu-
sereista*. Ohjelmakaaviot ovat toistensa kloonieja ja kaik-
ki toisilleen uskollisina pönkittämässä ihmisen laillista ki-
duttamista.

Ohjelmatarjonnan huonous suorastaan pakottaa ulos...
paitsi ei tietenkään tupakalle, sillä sen lopettaminenhan
on uudenvuodenlupausten normisettiin kuuluva velvoite, jos
ei jo melkein perustuslaissakin kielletty perisynti. Äärimmäis-
sen surullisia ovat muuten tähän liittyvät tuokiokuvat ar-
vokkaista ravitsemusliikkeistä, joiden ulko-ovella kärvistelee
hylkiöksi alistettu joukko Montecristo Edmundo Dantes "El
Conde 109" -sikarinsa taatusti ansainneita kansalaisia...

Kidutus ei olisi täydellistä, mikäli konseptiin ei kuuluisi *ti-
pattoman tammikuun* perkelettä: eihän syvälinen itse-
ruoskinta voi onnistua, jos ihmisellä on yön pimeinä tunteina
lupa edes hetkeksi mieltää velat saataviksi ja isolla rahalla
rakennetut läskit lihaksiksi. Korkki siis määrätään tässä tam-
mikuun kidutusohjelmassa myös tiukasti kiinni, jotta synti-
nen voisi aidosti tyytyä tuskissaan ja kokea käsittämättömän
(ja saavuttamattoman) kirkastumisen auvon.

Normikansalaista siis kidutetaan muka laillisesti vähintään-
kin tammikuun ajan, kun paremmiksi julistautuneiden nor-
mihegemonia niin säättää. Pahinta tässä hegemoniassa on
se, että valtavirran aktiivisimmat myötäumimarit suggeroitu-
vat itsekin luulemaan, että seuraava kinkkuviipale merkitsee
pomminvarmaa aivoinfarktia ja seuraavasta viskipaukusta
lähtee aivoödeema, joka merkitsee väijäämätöntä laakia ja
vainaata. -Elä siinä sitten hyvätahtoisesti ja huolehdi hymys-
sä suin myös jälkiverojesi toisesta osasta.

Olen sitä meiltä, että ihmisen elämiseen kuuluu oikeutus
olla ittenään hyväksytty ihan jokaisena kuukautena. Lailli-
seen edesvastuuseen ehdotan jokaista, joka ihmistä kiusaa
ja hänen hyvinvointiaan ikuisella helvetin tulen uhalla piinaa
- tammikuun totuuden torvet mukaan lukien.

Aulis Minkkinen

JK: En ole koskaan tupakoinut, paitsi joskus ihan kokeilumie-
lessä. Nyt tekee niin pirusti mieli - ei sen takia, että tupak-
ka olisi hyvää - vaan siksi, että tätikonsulenttien kieltoyhte-
iskunta provosoi ihmisestä kapinallisen.

Raaps... ooh.. että maistuukin hyvältä laiton sikari yöllises-
sä virkahuoneessa...*eikä kukaan saa koskaan tietää...*

Sama

Kohti uutta strategista murrosta?

Yritykset hallita kansainvälistä turvallisuutta voimankäytön avulla ovat johtaneet sekalaisiin tuloksiin

Kylmän sodan jälkeinen maailma on ollut kansainvälisessä politiikassa nopean murroksen aikaa, ja viimeisin kehitysvaihe painottaa tämän muutoksen elementtejä uudella tavalla. Turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden monimuotoisuus on ollut kasvussa. Turvallisuuden uudet riskit ovat tulleet jäädäkseen. Kansainvälisen talouden epävarmuus ja meneillään oleva resurssien uusjako muuttaa asetelmaa parhaillaan.

Kylmän sodan aikana strategian tutkimuksessa korostui kansainvälisten sotilaallisten voimasuhteiden analyysi. Sittemmin tutkimusalan monipuolisuus on lisääntynyt ja lähestymistapojen kirjo kasvanut. Tutkimus kohdistuu kansainväliseen turvallisuuteen sellaisena kokonaisuutena, jossa vaikuttavat voimat muodostavat monipuolisen poliittisen, sotilaallisen, taloudellisen ja kulttuurisen kokonaisuuden. Tämä näkyy myös niissä ehdoissa, jotka vaikuttavat menestykseen kansainvälisessä vallankäytössä.

Poliittiset ja ideologiset suuret linjat ovat tässä suhteessa luonnollisesti suosineet kylmän sodan voittajia, vahvistaneet demokratian ja markkinatalouden asemaa. Selkeimmin tämä on näkynyt Neuvostoliiton valtapiiristä irtautuneessa itäisessä Euroopassa, mutta myös suuressa osassa kolmatta maailmaa. Sen sijaan itse Venäjään kylmän sodan jälkeen kohdistetut odotukset olivat tässä suhteessa ylimitoitettuja: maa on kääntynyt alkuvaiheen epäroinnin jälkeen autoritaarisen vallankäytön suuntaan.

Voimankäytön uusia mahdollisuuksia

Tätä vastaavasti Venäjä on myös siirtynyt ulkopoliitikassaan painottamaan omaa, lännestä poikkeavaa identiteettiään ja siihen liittyvien strategisia intressejään. Tämä on ilmentynyt esimerkiksi Naton laajentumisen vastustuksena, mutta kärjistyneimmillään Venäjän yh-

teenotossa Georgian kanssa vuonna 2008. Siinä Venäjä osoitti valmiutensa panna myös sotilaallisella voimankäytöllä toimeen strategista etupiirilogiikkaansa, luottaen siihen ettei tähän liity merkittävää eska-laatoriskiä. Tunnustamalla Abhasian ja Etelä-Ossetian "itsenäisyyden" Venäjä rikkoi yhtä keskeisimmistä EYK-sopimuksella vahvistetuista eurooppalaisen turvallisuusjärjestyksen peruslähtökohdista, rajojen väkivalloin muuttamisen kieltoa.

Venäjän edustama etupiirilogiikka nähdään lännessä vanhentuneeksi kylmän sodan aikaisen ajattelutavan jäänteeksi. Samalla kylmän sodan päättymisen on avannut mahdollisuuksia sellaiseen länsivaltojen johtamaan voimankäyttöön, jota perustellaan muun muassa kansallissuvereniteetin uudella suhteellisuudella. Niinpä Yhdysvaltain johtamia sotatoimia Serbiaa vastaan Kosovon konfliktissa vuonna 1999, Afganistanin Talebanhallintoa vastaan vuonna 2001 ja Saddam Husseinin Irakia vastaan vuonna 2003 perusteltiin näiden vastustajien luonteella "epäonnistuneina valtioina". Samaisesta EYK-sopimuksesta alkoi nimittäin kehitys, jonka myötä valtiollisen suvereniteetin merkitys on oleellisesti vähentynyt perusteena toisten valtioiden sisäisiin asioihin puuttumattomuuden periaatteelle.

ETYK oli nimittäin osa sitä prosessia, jossa ihmisoikeusnormien kunnioittamisen vaatimukset ovat yhä enemmän kyseenalaistaneet tuota puuttumattomuuden lähtökohtaa. EYKissä sovittuun vedoten lännestä suunnattiinkin kylmän sodan aikana tähän liittyntä arvostelua neuvostoinperiumia vastaan.

Kylmän sodan aikainen riski vastakkainolon eskaloitumisesta idän ja lännen väliseksi konfliktiksi takasi kuitenkin sen, ettei valtioiden "epäonnistuneisuutta" voitu

tuolloin pitää perusteena läntisille sotilaallisille väliintuloille Euroopassa tai Aasiassa. Tässä suhteessa kylmän sodan päättyminen laajensi toimintavapautta. Eskalaation riski on edellä mainituissa väliintuloissa ollut vähäinen, vaikka ainoastaan tunkeutuminen Afganistaniin vuonna 2001 oli YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttama.

Kylmän sodan päättyminen on siis laajentanut mahdollisuuksia alueellisesti tarkoin rajattuun voimankäyttöön, koska luonteeltaan kattavan ja jyrkän globaalin vastak-

kainolon poistuminen on aivan oleellisesti vähentänyt konfliktien eskalaatoriskiä.

Maaailman uusi avoimuus ja uudet uhat

Kylmän sodan päättyminen on mahdollistanut uudella tavalla kansainvälisen vuorovaikutuksen laajentumisen. Tämä on näkynyt kasvavina informaatiovirtoina, kansainvälisen kaupan esteiden purkamisena, uutena inhimillisenä liikkuvuutena ja pääomaliikkeiden lisääntyvänä vapautumisena.

Yhtäältä on puhuttu informaatiovallankumouksesta, yleisemmin tätä muutosta on kuvattu globalisaatioksi. Valtioiden ja yhteiskuntien läpäisevyys ulkoisille voimille ja vaikuttimille on kasvanut. Globalisaation myötä kansainvälisen vallankäytön mahdollisuudet ovat monipuolistuneet.

Tämä kylmän sodan päättymisen mahdollistama muutos on näkynyt moniaalla sielläkin, missä kommunistinen valtamonopoli on poliittisella tasolla säilytetty. Näin esimerkiksi Kiinassa tai Vietnamsissa, jotka ovat taloudellisella tasolla avautuneet yhä enemmän markkinatalouden lähtökohdille. Valtapuolueet ovat siellä huolestuneempia oman valta-asemansa turvaamisesta kuin totalitaarisen ideologian puhtaudesta.

Euroopassa kylmän sodan päättymisen on mahdollistanut EU-integraation laajentamisen ja sen poliittisen syventämisen tavalla, joka ei olisi ollut aiemmin mahdollinen. Meidän maaillemme uusi aika on sallinut täysimittaisen osallistumisen tähän prosessiin.

Kylmän sodan jälkeiselle ajalle on luonteenomaista myös kansainvälisten uhkien irtautuminen yhä enemmän valtiollisista vastakkainoloista. Kansainvälinen terrorismi on tullut yhä vakavammaksi vaaraksi tavalla, joka on osittain liittynyt globalisaation sille avaamiin mahdollisuuksiin.

Globalisaatio on lisännyt myös huolenkantoa niistä riskeistä jotka liittyvät ekologiseen tulevaisuuteemme, kun vanhan ideologisen vastakkainolon vähentyminen on antanut tälle huolelle tilaa.

Elämmekö uudessa murroskohdassa?

Maailmantaloudellisilla kehityskuluilla on luonnollisesti mitä keskeisin vaikutus strategiaan realiteetteihin. Markkinatalouden ja demokratian yhdistelmä oli voittoisa kylmässä sodassa keskeisesti juuri siksi, koska se kykeni parhaiten hyödyntämään taloudellisen ja teknologisen kehityksen mahdollisuuksia. Markkinatalouden voittokulku leimasi myös kylmän sodan päättymisen jälkeistä yhteiskuntien uudelleenorganisoinnista pois suunnitelmatalouksien kahleista, missä milläkin tavalla ja voimakkuudella. Yhdysvaltain taloudellinen menestys mahdollisti sille kylmän sodan lopulla ja sen jälkeen voimakkaan sotilaallisen varustautumisen. Näin hankittu voima-asema yhdistyneenä maan poliittiseen interventiovalmiuteen on lopulta sitonut amerikkalaiset pitkiin ja hankaliin Irakin ja Afganistanin konflikteihin.

Tällä hetkellä elämme aivan uusissa oloissa. Maailmantalouden äkillisesti puhjennut kriisi on vienyt teollisuusmaat

ja osan kehitysmaita syvään taantumaan. Samanaikaisesti jo pitkään noussut Kiinan kansantalous jatkaa voimakkaalla kasvu-uralla. Mitä käynnissä oleva taloudellisten mahdollisuuksien uusjako merkitsee maailmanpolitiikan strategisten realiteettien kannalta?

Yhdysvaltain sotilasmenot ovat paisuneet vuositasolla jo yli 700 miljardin dollarin. Samanaikaisesti syvin taloudellinen taantuma sitten 1930-luvun lamakauden ja liittovaltion harjoittama velkavetoinen elvytyspolitiikka ovat synnyttäneet jättimäisen budjettivajeen. Yhdysvallat varustautuu velaksi, Yhdysvallat huolehtii sitoumuksistaan Irakissa ja Afganistanissa velaksi. Yhdysvaltain on pakko pyrkiä kohti parempaa budjetitasapainoa. Pentagonin pitkän tähtäimen suunnittelussa onkin jo varauduttu sotilasmenojen merkittäviin leikkauksiin.

Kun tämä yhdistetään amerikkalaisten pettymykseen Irakin ja Afganistanin rauhoittamisessa, maan paineet vetäytyä aktiivisesta interventiopolitiikasta ovat vahvat. Samaan suuntaan vaikuttaa presidentinvaihdos: George W. Bushin voimankäyttöaloitteisiin valmiin unilateralismin on korvannut Barack Obaman pyrkimys monenkeskisempään ulkopolitiikkaan. Yhdysvaltain nykyinen hallinto vetäytyy asteittain taistelutoimista Irakissa, mutta laajentaa väliaikaisesti sotilaallista läsnäoloaan Afganistanissa saavuttaakseen edellytykset vetäytymiselle. Tilanne Afganistanissa ei ole kuitenkaan paranemassa, ja voidaan ennakoida Yhdysvaltain ja sen Nato-liittolaisten sitoutuvan aktiivisiin sotatoimiin siellä vielä pitkän aikaa. Ratkaiseva menestys Afganistanissa katsotaan oleelliseksi sekä terrorismin vastaisen taistelun kokonaisuuden että Naton tulevaisuuden kannalta.

Mutta koska maa on elänyt yli varojensa, kokemukset interventioista ovat olleet huonoja ja amerikkalaisten asenteet ovat muuttuneet, on helppo ennakoida Yhdysvaltain tulevan voimankäytössään varovaisemmaksi. Turvallisuussitoumusten piiriä ei haluta mielellään ryhtyä kasvattamaan, varsinkaan laajamittaisella maavoimien sitomisella uusiin konflikteihin.

Avointen konfliktien esiintymisestä riippumatta Yhdysvaltain strategia intressejä tulee tällä vuosikymmenellä koettelemaan Kiinan ja Venäjän sotilaallinen vahvistuminen. Kaiken kaikkiaan voimme olla matkalla kohti sellaisia realiteetteja, joiden myötä Yhdysvaltain ylivoiman heikkeneminen muodostuu vielä uudeksi maailmanpoliittisen arvaamattomuuden lähteeksi.

*Professori Pekka Sivonen
Strategian laitos*

Santahaminasta Afganistaniin

Miten teoria jalkautui käytäntöön

Palvelin seitsemän kuukautta ISAF-operaatiossa helmi-syyskuussa 2009. Tuttu ja turvallinen Strategian laitoksen toimisto vaihtui *Regional Command Northin* esikunnan tiedusteluosastoon. Laitoksen opetukseen kuuluvat sodankäynnin teoriat vaihtuivat käytännön toimintaan, jonka kokemuksia ja havaintoja tässä kirjoituksessa käsittelen

Valmistelut

Suomen kansainväliseen valmiusjoukkoon Afganistanissa (SKJA) hyväksytyille saapui käsky osallistua PORPR:n järjestämään rotaatiokoulutukseen lokakuussa 2008. Rotaatiokoulutuksen pituus vaihteli tehtävästä riippuen kolmesta neljään viikkoon. Se pidettiin tammikuun lopussa 2009 juuri ennen operaatioalueelle siirtymistä niin, että koulutuksen jälkeen ehdin käydä parin päivän kotivisiitillä haalamassa vaimon ja lapset ennen matkaan lähtöä.

Koulutuksessa painottuivat yksittäisen taistelijan taidot ja henkilökohtaisen varustuksen käsittely. Tehtävästä riippumatta jokainen ymmärsi että näistä taidoista saattaisi riippua henki tosipaikan tullen. 110-miehen vahvuinen joukko osallistuiakin tunnollisesti 30 kg:n painoisessa taisteluvälinevarustuksessa ”tetsaukseen” - komentajasta kokkiin, sotilasarvosta riippumatta. Fyysisen rasituksen ja pitkien päivien ansiosta SKJA I/09 hioutui yhdeksi joukoksi, jossa jokainen sotilas tunsu toisensa ja pystyi luottamaan kaveriin.

Kohdealueelle

Lähtöpäivä 11.2.2009 jäi varmasti kaikkien mieleen. Koontuminen Porin lentokentälle ja omaisten jäähyväiset ja sitten matkaan...

Ensimmäinen merkki Clausewitzin sodan kitkasta saatiin Kabulia lähestyttäessä. Tuli tieto, että kone ei pääse alas koska keli on niin huono. Kabulin päälentokentältä myös puuttuivat kaikki länsimaisten standardien mukaiset lähestymistutkat ja kun optinen näkyvyys ei riittänyt laskeutumiseen, niin alas ei päästy. Lentokone suunnasi odottamaan sään paranemista Islamabadiin Pakistanin puolelle. Monien turhien lähestymisyritysten jälkeen Kabulin yläpuolelta suunnattiin Turkkiin odottamaan sään paranemista Afganistanissa.

Sää ei parantunut, joten kone palasi Suomeen ja lapseni, joille olin kertonut palaavani lomille ehkä noin 10 viikon palvelun jälkeen, huomasivat että tulinkin viettämään ennen aikaista hiihtolomaa takaisin kotiin. Kotivalmiudessa olo katkaistiin kolmen päivän kuluttua lyhyellä tekstiviestillä, jossa annettiin uusi aika lentokentälle tuloon, ja lopulta kontingenttimme pääsi perille Afganistaniin noin 10 päivää alkuperäisestä suunnitelmastaan myöhässä.

Päivittäistä työtä

SKJA:n pääosat siirtyivät materiaalin vastaanoton jälkeen Kabulista suomalaisleiriin PRT Mazar-e-Sharifiin, Camp Northern Lights-tukikohtaan. Tukikohdassa palveli suomalaisten lisäksi 400 ruotsalaista sotilasta. Tukikohdasta hoidettiin päivittäiset partiot vastuualueella, joka käsitti neljä pohjoisen alueen maakuntaa. Kolmessa maakunnassa toimi lisäksi oma maakuntatoimistonsa (Provincial Office), joihin kuhunkin oli sijoitettu yksi suomalainen sotilastarkkailuryhmä (MOT).

Oma palveluspaikkani oli pohjoisen alueen operaatioesikunta, Regional Command North Headquarters, jonka vastuualue kattoi norjalaisten, ruotsalais-suomalaisten, kahden saksalaisen ja unkarilaisen PRT:n toiminta-alueet. Vastuualue oli kooltaan 1200 km x 400 km. Tilapäinen ”kotiini” Camp Marmalin tukikohta sijaitsi Mazar-e-Sharifin lentokentän yhteydessä. Leirin vahvuus

oli 2000 miestä, esikunnan 260, ja suomalaisten kolme henkeä. Me suomalaiset palvelimme esikunnan eri osastoilla, joten työaikana klo 08:00 - 20:00 välillä emme juuri ehtineet pitää yhteyttä. Majoittumiseen saimme onneksi yhteisen kahdeksan neliön sirpalesuojatun körmyn, jossa iltaisin ruodimme päivän tapahtumat.

Työni oli tyypillistä NATO:n operatiivisen tason esikunnan työskentelyä, jossa komentajan (saksalainen kenraali) tiedusteluprioriteetit määrasivät työskentelyrytmin. Tehtäviin kuului myös pari kertaa viikossa afgaaniviranomaisten tapaamisia ja yhteisiä suunnittelutilaisuuksia leirin ulkopuolella sekä koko laajalla vastuualueella, joissa tulkin välityksellä luotiin kontaktit paikallisiin. Afganistanilainen kulttuuri ja yhteistyö perustuvat henkilösuhteisiin ja keskinäiseen luottamukseen. ISAF-yhteistyöosa-
puolen säännöllinen puolen vuoden välein tapahtuva henkilövaihto oli paikallisille rankkaa. Juuri kun oli opittu tuntemaan toisen tavat ja yhteistyö alkoi sujua, niin tuli kotiinlähdön aika ja mies vaihtui uuteen.

ISAF operaation nykytila ja tulevaisuus

ISAF operaatio pyrkii YK:n mandaatin mukaisesti vakauttamaan tilanteen ja tukemaan paikallisia turvallisuusviranomaisia maan jälleenrakennuksessa. Työtä tehdään kolmella operaatiolinjalla joita ovat turvallisuus, jälleenrakennus ja hallinnon kehittäminen. Amerikkalaisen ajattelumallin mukaisesti turvallisuuden tuottajiksi lasketaan vain ISAF:n taisteluyksiköt (prikaati-pataljoona taisteluosastot ja erikoisjoukot) ja mm. PRT- tehtävän katsotaan kuuluvan jälleenrakentamisen sektorille.

ISAF:n komentaja, kenraali Stanley A. McChrystal, painottaa afgaaniosapuolten kanssa tehtävän kokonaisvaltaisen kriisinhallintastrategian (Integrated and Comprehensive Approach) soveltamista. Ammattisotilaista koostuville kontingenteille tämä näytti olevan jopa ylivoimaisen vaikeaa, sillä joukkojen omasuojaa korostavat vakioidut toimintata-

Helikopterilla töihin.

vat olivat jyrkässä ristiriidassa McChrystalin ohjeistukseen siitä, kuinka toimitaan paikallisen väestön kanssa tiiviissä yhteistoiminnassa ja heitä kunnioittaen.

Suomalainen ”perinteinen” rauhanturvakonsepti on taas juuri sitä mitä amerikkalaiset Afganistanissa yrittävät opetella. Reserviläisiin perustuva systeemi osoittautui tässä suhteessa ammattiarmeijaa tehokkaammaksi comprehensive approach’n jalkauttamisessa. Näiden havaintojen valossa voi myös kyseenalaistaa Yhdysvaltojen päätöksen lisätä juuri taistelujoukkojen määrää 30 000 amerikkalaisella, sekä tavoitteen mukaan vajaalla 10 000 NATO-sotilaalla. Näille ns. etulinjan joukoilla ongelmaksi muodostunee aiempien taistelun voittamiseen tähtäävien toimintataktiikoiden poisoppiminen ja rauhanturvaamis-konseptin à la Suomi/McChrystal opettelu.

Omaa palvelusaikaani Afganistanissa leimasi turvallisuustilanteen huononeminen. Tienvarspommit ja ensimmäiset itsemurhauskut suomalaisia vastaan tehtiin alkukesän aikana. Onneksi ne jäivät vain yrityksiksi, joissa ei tullut kuin kalustotappioita. Moni muu ISAF-maa pohjoisella alueella kärsi myös miestappioita.

Maanlaajuisesti seuraavat kaksi vuotta tulevat olemaan ratkaisevia Afganistanin operaation onnistumisen kannalta. Turvallisuuden operaatiolinja, eli sotilasoperaatiot, korostuvat. Niillä pyritään vakauttamaan turvallisuustilannetta siten, että myös siviilikriisinhallinnan osaajat pääsisivät tehokkaammin toteuttamaan omaa työtään, jälleenrakennusta ja hallinnon uudistamista. Kotirintaman kärsimättömyys ja lisääntyvät tappiot saattavat kuitenkin murentaa hyvän suunnitelman. Poliittinen tuki ja tahto sitoutua Afganistaniin joutuu koetukselle niin Yhdysvaltojen kuin eurooppalaistenkin maiden hallituksissa sekä julkisessa keskustelussa sitä enemmän, mitä pidempään vastarinnan kukistaminen venyy.

Lopuksi

Kohonneista riskeistä huolimatta Afganistanin operaatio opetti itsensä tuntemista ja antoi rutkasti lisää itseluottamusta niin henkilökohtaisella tasolla kuin ammatillisessa mielessäkin. Regional Command North esikunta oli myös aitiopaikka kokonaiskuvan saamiseksi Afganistanista ja Suomen panoksen ymmärtämisessä osana laajempaa kokonaisuutta. Suosittelen lämpimästi teorian vaihtamista välillä käytäntöön ja kokemuksen kartuttamista yhdestä PV:n päätehtävästä -sotilaallisesta kriisinhallinnasta. Nämä kokemukset edesauttavat myös MPKK:n oman ydintehtävän opetuksen kehittämistä - MPKK:lainen kyllä pärjää Afganistanissakin!

*Majuri
Juha Mäkelä*

Suomalaista sotatiedettä englanniksi

Majuri Jyri Raitasalon tutkimus *Reconstructing Finnish Defence in the Post-Cold War Era* julkaistaan Finnish Defence Studies -sarjassa numerolla 18. Painetun version lisäksi teksti on luettavissa verkossa Maanpuolustuskorkeakoulun internetsivuilla helmikuun 2010 aikana.

Finnish Defence Studies julkaisee suomalaista sotatieteellistä tutkimusta englanniksi. Sarjaa kustantaa Maanpuolustuskorkeakoulu.

Majuri Jyri Raitasalo

Haku päällä Maanpuolustuskorkeakouluun - verkossa

Haku syksyllä 2010 alkaviin sotatieteellisiin opintoihin alkaa maaliskuussa. Tänä vuonna Maanpuolustuskorkeakoulu on ensimmäistä kertaa mukana yliopistojen sähköisessä hakujärjestelmässä (YSHJ), jonka kautta hakija voi samalla kertaa hakeutua yhdeksään eri koulutusohjelmaan. Koulutussuunnittelija **Titta Rautasalo** arvioikin, että YSHJ:ssä mukanaolo kasvattaa Maanpuolustuskorkeakoulun hakijamääriä.

Valintaprosessi helpottuu myös sikäli, että ylioppilastodistusten arvosanat saadaan jatkossa suoraan Opetushallituksesta, eikä niitä vanhaan malliin "bongailla todistuskopioista", sanoo Rautasalo. Paperisista liitteistä ei kuitenkaan kokonaan päästä eroon, sillä hakijat toimittavat mm. viimeisimmät sotakoulutodistuksensa perinteisesti postissa.

Vuonna 2009 Maanpuolustuskorkeakouluun pyrki 534 henkilöä kurssin aloitusvahvuuden ollessa 128 (pl. ilmavoimien ohjaajalinja).

Hakuaika on 1.3.-16.4.2010. Ohjeet ja lisätiedot löytyvät MPKK:n valintaoppaasta 2010 sekä YSHJ:n internetsivulta www.yliopistohaku.fi.

Tutkija: Sudania uhkaa Darfuriakin vakavampi konflikti

Sudanissa sijaitsevan Darfurin kriisi on viime vuosina ollut kansainvälisen huomion kohteena. Kuluneen vuoden aikana on kuitenkin saatu merkkejä siitä, että Etelä-Sudanissa kytee Darfuriakin laajempi ja alueellisesti merkittävämpi kriisi. Näin arvioi erikoistutkija Tommi Koivula.

Etelä-Sudanin itsenäistymispyrkimyksillä on pitkät perinteet. 1983 alkanut toinen sisällissota päättyi vuoden 2005 rauhansopimukseen, joka antoi Etelä-Sudanille laajan itsehallinnon ja lupauksen kansanäänestyksestä. Kansanäänestys alueen itsenäisyydestä tai kuulumisesta keskushallintoon on määrä järjestää vuoden 2011 alussa. Tätä ennen Sudanissa pidetään parlamentti- ja presidentinvaalit kuluvan vuoden huhtikuussa.

Koivulan mukaan merkit viittaavat siihen, että vaalien järjestäminen ei tule onnistumaan, ja Khartumin hallitus aikoo palauttaa Etelä-Suda-

nin hallintaansa väkivalloin. Tämän puolesta puhuu se, että yhteistyö Sudanin valtapuolueen National Congress Partyn ja Etelä-Sudanin vapautusliikkeen (Sudan People's Liberation Movement, SPLM) välillä on ajautunut vaikeuksiin ja asevirta niin hallituksen kuin SPLM:n joukoille on kiihtynyt.

Koivula jatkaa, että "Runsaasti öljyvaroja omaavan etelän irtautuminen muun Sudanin yhteydestä olisi Khartumin näkökulmasta miltei katastrofaalinen takaisku. Arvioiden mukaan miltei 90% öljytuloista siirtyisi uuden valtion alueelle, mikäli se irtautuisi Sudanista."

Erikoistutkija Tommi Koivula työskentelee Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitosella.

Koivulan Etelä-Sudania käsittelevä artikkeli on luettavissa kokonaisuudessaan Nettisanomien numerossa 1/2010 osoitteessa www.mpkk.fi.

Kadetista sotilasprofessoriksi

Samalla kun siviiliyliopistoissa kaikki professorin virat lakkasivat ja muuttuivat työsuhteiksi, on Maanpuolustuskorkeakoulussa edetty toiseen suuntaan. Vuodenvaihteessa 2010 puolustusvoimien perinteisen professorin viran rinnalle säädettiin lakiin mahdollisuus sotilasprofessorin virkojen perustamisesta.

Professorin ja sotilasprofessorin akateemiset kelpoisuusvaatimukset ovat samat, mutta virkajärjestelyt erilaiset siten, että sotilasprofessori kuuluu puolustusvoimien sotilasvirkojen kategoriaan. Virkaan nimitetyllä on vastaavat etuudet ja -velvollisuudet kuin muillakin upseereilla. Sotilasprofessorin eroamisikä on 60 vuotta, mutta hän voi halutessaan hoitaa tehtävää 63 ikävuoteen asti.

Maanpuolustuskorkeakoulun professoreina on niin siviili- kuin upseeritaustaisia henkilöitä. Tähän asti upseeritaustainen henkilö on professorin viran vastaanottaessaan aina joutunut anomaan virkavapautta upseerin virastaan tai eroamaan siitä.

Tässä on piillyt ongelma. Professorin kelpoisuusvaatimuksiin lukeutuu tieteellisen pätevyyden ja opetustaidon ohella käytännön perehtyneisyys. Tietyillä aloilla kuten operaatiotaidossa ja taktiikassa sekä sodanajan johtamisessa käytännön perehtyneisyys edellyttää ehdottomasti upseerin koulutusta ja kokemusta. Näillä aloilla professorit on täytynyt rekrytoida upseereiden joukosta, mutta siviiliviran vastaanotto ei aina ole ollut upseerin uran kannalta kannustavaa. Jatkossa aloille, joilla upseerin koulutus tai kokemus on välttämätön kelpoisuusvaatimus, on mahdollista nimittää sotilasprofessori.

Lakimuutoksen myötä professorina toimimisesta tulee merkittävä vaihtoehto upseerin uralla. Tutkimusjohtaja **Hannu Kari** sanoo mielenkiinnolla seuraavansa, kuinka puolustusvoimien henkilöstösuunnittelussa otetaan huomioon sotilasprofessorin uramahdollisuus. Perinteisesti upseerit ovat hankkineet tieteellisen pätevyyden siviiliyliopistoissa omalla ajallaan, mutta nykyisellään akateeminen ura on mahdollista luoda kokonaan puolustusvoimien sisällä.

Liisankatu 1 Liisanpuistikon suunnasta kuvattuna 1930-luvulla. Sotamuseo perustettiin rakennuksen kellari-kerrokseen loppuvuodesta 1929.

Suomen itsenäistyminen teki Sotamuseon perustamisen mahdolliseksi. Sotamuseaalinen toiminta oli ennen itsenäistymistä jäänyt hyvin pienimuotoiseksi. Ensimmäisenä alan julkisena näyttelynä voidaan pitää Valtion historiallisessa museossa toukokuussa 1908 järjestettyä vuosien 1808–1809 Suomen sodan satavuotismuistonäyttelyä.

Keväällä 1918 käynnistyi ensimmäinen hanke Sotamuseon perustamiseksi. Sotamuseon sijoituspaikaksi suunniteltiin yhtä Viipurin linnan kerroksista, mutta hanke raukesi sodan jälkeisiin käytännön ongelmiin. Hankkeen ideoinut filosofian maisteri Kaarlo Soikkeli jatkoi ponnisteluja Sotamuseon perustamiseksi, ja tällä kertaa pääkaupungin katsottiin tarjoavan museolle parhaat olosuhteet.

80-vuotias Sotamuseo sodassa ja rauhassa

Soikkelin ajatukset saivat laajaa kannatusta puolustuslaitoksen korkeimmassa johdossa. Marraskuun 25. päivänä 1929 puolustusministeriö hyväksyi Sotamuseon perustamisen Helsinkiin Liisankatu 1:een. Sotamuseon ensimmäinen näyttely keskittyi vapaussotaan ja jääkäriliikkeeseen. Vuonna 1933 museo muutti Suomenlinnaan, ja näyttely laajentui koskemaan myös eri aselajeja. Ennen talvisotaa museoon tutustui vuosittain noin 10 000 henkilöä.

Sotasaalisnäyttelyt nostattivat henkeä

Talvisodan aikana Sotamuseo toimi Helsingin Messuhallissa 17.2.1940 avatun Sotasaalisnäyttelyn järjestelyjen parissa. Näyttelyssä oli esillä aseistuksen lisäksi vihollisen sotapropagandaa ja mottitaisteluja valottavaa aineistoa. Näyttely purettiin 22.6.1940, ja siellä ehti vierailla noin 120 000 henkilöä.

Sotasaalisnäyttely osoitti museonäyttelyn käyttökelpoisuuden yhtenä kansan mielialoihin vaikuttavana välineenä. Maaliskuussa 1941 museonhoitaja kapteeni R. W. Palmroth matkusti tutustumaan Saksan, Tanskan ja Ruotsin sotamuseoihin, ja alan uusien tieto sota-ajan näyttelytoiminnan järjestämisestä tuli Sotamuseon käyttöön.

Sotamuseon jatkosodan aikaisesta näyttelytoiminnasta tuli menestyksekkästä. Syyskuun 27. päivänä 1941 avautui Messuhallissa Sotamuistonäyttely I, eli ”Neuvostopropaganda sotasaaliimme valossa”. Näyttely muodostui osastoista: Venäjän historia propaganda-aiheena, bolshevismien kehitys propaganda-aiheena, bolshevikien kuvien palvonta, jumalattomuusliike Neuvostoliitossa ja kuvagalleria bolshevismien päähenkilöistä. Näyttelyssä vieraili 122 000 henkilöä.

Sotamuistonäyttely II, eli ”Puna-armeija sotasaaliimme valossa”, avautui Messuhallissa 20.12.1941. Näyttelyssä esiteltiin vihollisen eri aselajit. Osastoja oli niin tykistön ja panssarivainujen kuin meri- ja ilmasotatoimienkin esittelyyn. Näyttelyn kävijämäärä oli 110 000 henkilöä ja se suljettiin 15.2.1942.

Sotamuseo vastasi myös vuosina 1941–1943 maakunnissa esillä olleen kiertonäyttelyn järjestelystä. Myös Ruotsissa kiersi Sotamuseon rakentama pienoisenäyttely ”Finlands kamp för tro, hem och fosterland” vuosina 1942–1943. Sotamuseo teki lisäksi esinevaihtosopimuksia näyttely-yhteistyöhön liittyen saksalaisten kanssa. Käytännössä näyttely-yhteistyö ei kuitenkaan ehtinyt toteutua. Jatkosodan aikana Sotamuseon rintamakerääjät toimittivat esineistöä näyttelytoiminnan käyttöön ja kokoelmiin liitettäväksi. Sotamuseoon tallennetun esineistön määrä moninkertaistui.

Rintamakerääjiltä esineistöä

Sota-ajan näyttelyissä vieraili yhteensä yli 300 000 kansalaista. Lisäksi lehtiartikkelit välittivät niiden sanoman sadoille tuhansille lukijoille. Näyttelyjen kautta rintamaolot ja vihollinen konkretisoituivat siviilihenkilöille. Niiden avulla kerättiin myös varoja sotainvalideille ja kaatuneiden perheille. Näyttelyt yhdistivät koti- ja taistelurintamaa. Pikeminkin kuin pyrkimällä peittelemään sotimisen ankaruutta, näyttelyvieraille pyrittiin antamaan tietynlaisia vastauksia. Tehokeinoina hyödynnettiin ensimmäisen maailmansodan

Helsingissä Messuhallissa vuosina 1941–1942 järjestetyistä kahdesta Sotamuseonäyttelystä tuli hyvin suosittuja. Vaikka näyttelyt olivat avoinna vain muutamia viikkoja, niissä ehti vierailia yli 200 000 näyttelykävijää.

propagandaoppeja, visualisointia ja näyttelykerronnan eri painotuksia. Näin museonäyttelystä muodostui tehokas väline sodassa olevan kansan mielialan kohottamiseen.

Kapteeni R. W. Palmroth luovutti marraskuussa 1943 sotamuseonhoitajan tehtävät vänrikki Kauko Rekolalle. Samoihin aikoihin eräissä kansalaispiireissä nähtiin tarpeelliseksi tukea puolustusvoimien niitä toimintoja, joilla on tarkoituksena sotahistoriallisten muistojen tallentaminen. Sotamuseon tukemiseksi perustettiin 18.1.1944 Sotamuistoyhdistys, joka toimii nykyisin edelleen yhteistyössä Sotamu-

seon kanssa Suomen Sotahistoriallisen Seuran nimellä.

Neuvostoliittoon palautettiin esineitä

Toisen maailmansodan jälkeen Sotamuseo palautti välirauhansopimuksen mukaisesti takaisin Neuvostoliittoon yhteensä neljä junavau-
nullista esineistöä. Pääosa laajoiksi kasvaneista kokoelmista oli varastoituina ympäri maata. Museon tilantarve oli kasvanut valtavaksi, mutta muun muassa omia pysyviä näyttelytiloja ei ollut käytössä.

Vuonna 1948 museo sai käyttöönsä uusia toimitiloja Suomenlinnasta, jossa avattiin laivasto-osasto ja Rannikkotykistömuseo. Uusi perusnäyttely Maurinkatu 1:ssä avattiin olympiakesänä 8.7.1952. Laivasto-osasto jouduttiin sulkemaan tilojen huonokuntoisuuden vuoksi jo vuonna 1963. Vuonna 1973 Suomenlinnassa uutena kohteena avattiin suosituksi tullut sukellusvene Vesikko. Peruskorjattu Rannikkotykistömuseo avautui yleisölle vuonna 1988 ja näyttelyhalliksi korjattu Suomenlinnan Maneesi vuotta myöhemmin. Museon käyttöön tuli 1990-luvun loppupuolella Liisankatu 1:n tilat, joissa on viime vuosina järjestetty aktiivisesti erikoisnäyttelyjä ja luentotoimintaa. Vuonna 2007 Rannikkotykistömuseo jouduttiin lakkauttamaan vaikean sisäilmaongelman vuoksi.

Viime vuosikymmeninä Sotamuseon rooli valtakunnallisena sotilasmuseotoiminnan ohjaajana on korostunut. Sotamuseon sota-ajan jälkeisten johtajien, filosofian maisterien Paavo Talvion ja Markku Melkon sekä valtiotieteen maisteri Markku Palokankaan toimintakausilla sotilasmuseojärjestelmä on kehittynyt nykyiseen laajuuteensa. Puolustusministeriö on nimennyt kymmenen aselajimuseota sotahistoriallisiksi erikoismuseoiksi, jotka nykyisellään saavat ohjausta ja rahallista tukea Sotamuseon kautta.

Neljännesmiljoona kävijää

Sotamuseon tulevaisuuden kehittymisen kannalta on keskeistä, että museon tilakysymykset onnistutaan ratkaisemaan siten, että ne mahdollistavat modernin museotyön sekä museoesineistön turvallisen säilyttämisen tuleville sukupolville. Haasteena on saada rajalliset resurssit riittämään myös jatkossa. Tähän liittyen sotilasmuseotoiminnan kehittämistyöryhmä on tehnyt loppuvuodesta 2009 laaja-alaiset esityksensä. Päätöstentteon jälkeen on sotilasmuseotoimintaa niin laadun kuin saavutettavuudenkin näkökulmista vahvistavien toimenpiteiden aika.

Sotamuseossa ja sotahistoriallisissa erikoismuseoissa vierailee vuosittain noin neljännesmiljoona museokävijää, joten toiminta on yhteiskunnallisesti varsin näkyvää. Sotamuseon tavoitteena onkin pyrkiä aktiivisesti kehittämään sotilasmuseotoiminnan kokonaisuutta siten, että kansallisomaisuus ja sen eteen vuosikymmenien ajan tehty työ olisi myös tulevaisuudessa kansalaisten arvokkaana tietovarantona ja sotaveteraanien perinnön siirtäjänä tuleville sukupolville.

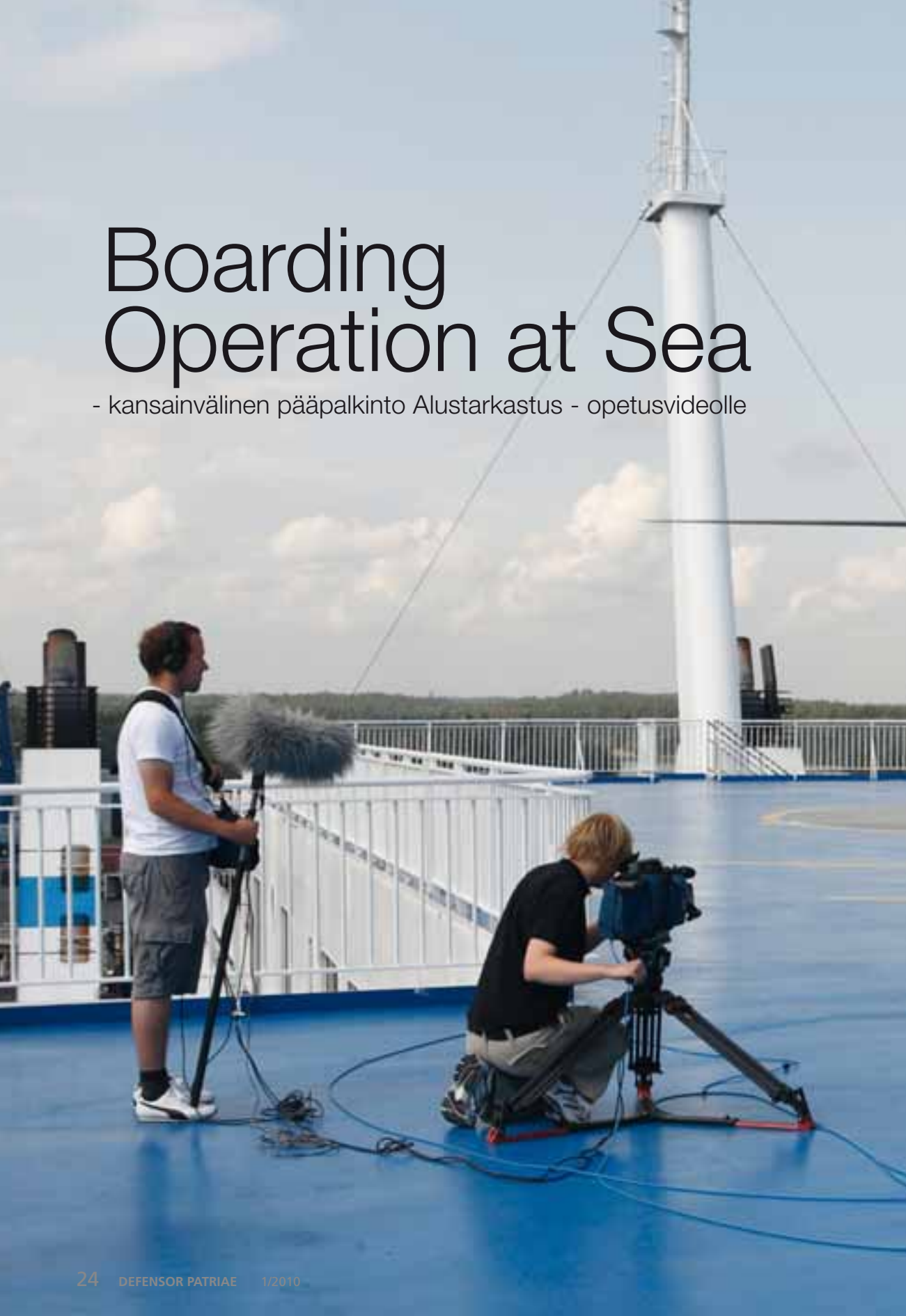
*Tutkija
Anssi Saari*

Vuonna 1973 avattu sukellusvene Vesikko on vakiintunut yhdeksi Suomenlinnan tunnetuimmaksi yksittäiseksi näyttelykohteeksi. Vuosittain Vesikossa vierailee noin 25 000 kävijää.

Boarding Operation at Sea

- kansainvälinen pääpalkinto Alustarkastus - opetusvideolle

THE GREAT AWARD- PLAQUE FROM THE PRESIDENT OF THE ITALIAN REPUBLIC
“Boarding Operation at Sea” - Finland

Jury Motivation: because of a masterful use of imagery, music and graphics.

The film efficiently illustrates the level of the Finnish and terrorist units.

Kameran takana ohjaaja Irma Nyfors

Toimeksianto

Alustarkastus - opetuspaketin toimeksianto Täydennyskoulutus ja kehittämisskeskuksen tuotanto-osastolle tuli Merivoimien Esikunnalta poikkeuksellisesti vasta vuoden 2009 alussa. Tähän oli syynä tuotantosuunnitelmaan tullut muutos, jossa Maavoimien Esikunta perui heille varatun opetuspaketin tuottamisen ja näin tarjoutui mahdollisuus tuottaa Merivoimien esittämä hyvinkin ajankohtainen opetuspaketti ”Alustarkastus”. Ennen työhön ryhtymistä tosin varmistettiin tilaajan puolelta käytettävissä olevat resurssit ja tuotannolle asetetut vaatimukset, jotta voitiin kartoittaa onko opetuspaketin tuottamiseen tarvittavat resurssit olemassa. Resurssit olivat kunnossa, joten opetuspaketin tekemiseen ryhdyttiin nopealla aikataululla.

Toimeksiannossa annettiin tehtäväksi esittää alustarkastukseen liittyvä toiminta tehtävän annosta alkaen ja huomioida asiaan liittyvät lainsäädännöt sekä eri viranomaisten roolit tehtävän suorittamisessa.

Tuotannon suunnittelu

Lähtökohdaksi suunnittelulle päätettiin, että kuvaukset suoritetaan oikeassa toimintaympäristössä, eli siviilialuksella. Tämä siksi, että voidaan tuoda esiin toimintaan liittyvät yksityiskohdat mahdollisimman totuuden mukaisesti ja näin lisätä videon uskottavuutta.

Finnlines Oy:n varustamon turvallisuuspäällikön Carolys Ramsayn myönteinen suhtautuminen projektiamme kohtaan oli ratkaiseva tekijä sen onnistumiselle. Hän asioi kuvauksiin liittyvistä yksityiskohdista italialaisomistajien kanssa ja haki tarvittavat päätökset varustamon johdolta, jotta suunnittelu kuvauksien toteuttamiselle voitiin aloittaa.

Merivoimien Esikunnan nimeämä projektipäällikkö Jari Koivuniemi sopi yhteistyöstä ja kuvauksiin liittyvistä yksityiskohdista poliisin, Rajavartiolaitoksen sekä puolustusvoimista tarvittavien joukko-osastojen kanssa.

Videoiden käsikirjoitukset ja kuvaussuunnitelmat laadittiin Finnlines Oy:n rahtialuksella 27. – 30.5.2009 välisenä aikana, reitillä Helsinki - Travemunde - Helsinki.

Aikaa ei todellakaan ollut hukattavissa, vaan suunnittelutyöryhmä käytti vuorokauden tunnit tehokkaasti suunnitelmien laatimiseen. Aluksen päällikön myötävaikutuksella kuvauspaikkojen valinnat aluksella ja kuvauksiin liittyvien yksityiskohtien tarkentaminen sujui hyvässä yhteishengessä. Aluksen saavuttua Helsingin satamaan käsikirjoitukset olivat puhtaaksikirjoittamista vaille valmiit.

Ei ongelmia vaan haasteita

Kuvauksiin osallistuivat Helsingin Poliisilaitoksen valmiusyksikkö, Rajavartiolaitoksen valmiusyksikkö ja vartiointue sekä puolustusvoimista mm kuljetushelikopteri NH90 Utin Jääkäriyrykmentistä sekä henkilökuntaa ja varusmiehiä Turun Pataljoonasta.

Opetusvideoiden kuvaaminen yleensäkin on melko haasteellista aikataulujen, kaluston ja henkilöstön osalta, poikkeusta ei tehnyt nämäkään kuvaukset.

Autenttisuudesta jouduttiin hie-
man tinkimään, koska kuvaukset oli pakko aloittaa jo ennen aluksen lähtöä satamasta, syynä tähän oli että poliiseilla ei ollut mahdollista osallistua kuvauksiin matkan ajaksi. Kuvauksiin jäi aikaa vain muutama tunti aluksen omasta toiminnasta johtuen. Haasteita vain lisäsi se, että esiintyvät poliisit olivat hälytysvalmiudessa oleva ryhmä ja tieto kuvauksien yksityiskohdista ei ollut tavoittanut heitä ennen kuvauksien alkua. Jokainen kohtaaminen ennen kuvauksia jouduttiin siis käymään ohjaajan kans-

sa läpi hyvin tarkasti ja tekemään niihin vieläpä muutoksia, jotta ne olisivat poliisien oman toimintatavan mukaisia. Kuvaukset saatiin kuitenkin tehtyä ennen aluksen irtoamista laiturista.

Toinen isompi haaste oli se, että kuvausajankohdaksi NH 90 helikoptereille ei ollut vielä yhdellekään tarvittavia lupia kansilaskeutumiseen, joten se jouduttiin lavastamaan. Käytännössä se tapahtui siten, että kuljetettavat henkilöt tulivat kopterista ulos Vuosaaren satamassa asfaltoidulle alustalle. Alakulmasta sekä osin kopterin sisältä kuvattuna luotiin vaikutelma oikean näköisestä ulostulosta. Tähän kohtaukseen kuvattiin lisäksi aluksen kannella kopteria, joka laskeutui niin lähelle kantta kuin se oli mahdollista ja nämä otokset yhdistettiin taidokkaasti editoinnissa siten, että lopputuloksena katsojalle välittyi haluttu kuva, NH 90 laskeutuu aluksen kannelle ja miehet poistuvat kopterista.

Kuvausmatka alkaa

Varustamon kanssa oli sovittu, että puolustusvoimat laatii ilmoituksen matkustajille aluksella tapahtuvista kuvauksista. Mikä todellakin oli tarpeen, liikkuihan aluksella matkan aikana mustiin asuihin, ”kommandopipoihin” ja aseisiin varustautuneita sotilaita sekä suojakilpien ja koirien kanssa eteneviä rajavartioita.

Onneksemme matkustajat eivät kokeneet toimintaamme häiritsevänä ja saimme heiltä jopa positiivista palautetta. Tämän palautteen takana lienee se, että matkan aluksi matkustajat pääsivät seuraamaan ravintolan ikkunasta kuinka helikopterit toivat joukkoja alukselle ja nähdä kuinka asein varustetut poliisit ja rajavartijat laskeutuivat köysillä alas aluksen helikopterikannelle ja lisäksi puolustusvoimien tarkka-ampuja tuki toimintaa taustalla lentävän NH90 kuljetushelikopterin oviaukosta.

Kopterien toiminta-ajat huomioiden kuvaukset suoritettiin mahdollisimman nopeasti ja ”toimintänäytös matkustajille” oli ohi noin puolessa tunnissa. Kuvauksien jälkeen henkilöt, jotka eivät osallistuneet kuvauksiin merimatkan aikana poistui alukselta koptereilla ja alukselle jäänyt kuvausryhmä aloitti kuvausmerimatkinsa.

Aluksella toimitaan aluksen päällikön käskyjen mukaisesti

Aluksen päällikkö oli vaihtunut kuvausmatkalle johtuen laivan työvuoroista ja siten jotkut suunnittelumatkalla sovitut asiat tehtiin hieman toisin. Saimme kuitenkin toimia aluksella hyvin omatoimisesti, mihin olemmekin tottuneet. Päällikkö osoitti toimintaamme kohtaan suurta luottamusta luovuttamalla matkan aluksi ohjaajalle aluksen yleisavaimen, liikkumiseen liittyvät turvakoodit ja muutaman erityisavaimen, näin hän mahdollisti kuvausryhmän

RISTO LEHTO

Graafikot Annele Palonen ja Janne Kopu tarkastamassa Power Point kalvoja ja 3D mallinnuksia.

liikkumisen aluksella ilman henkilökuntaa. Hänen toivomuksestaan toimimme aluksella siten, että jokaisen päivän aluksi ohjaaja kävi komentosillalla raporttoimassa päivän tapahtumat päällikölle ja mikäli kuvaukset edellyttivät aluksen henkilökunnalta jotain tukea, päällikön käskystä ne toteutuivat.

Kuvaukset

Kuvaukset merimatkan aikana suoritettiin suunnitelman mukaisesti, tosin päivistä jouduttiin ottamaan kaikki mahdolliset tunnit irti, jotta kuvausaiakataulussa pysyttiin. Rajavartiolaitoksen toiminnan kuvaukset etenivät ripeästi, olivathan esiintyjät ammattitaitoisia henkilökuntaa. Yhteistoiminta heidän kanssaan toimi moitteettomasti vaikkakin käsikirjoitukseen jouduttiin heidänkin osaltaan tekemään muutamia muutoksia toimintatapojen erilaisuudesta johtuen.

Tyytyväisimpiä kuvauksiin osallistuvista henkilöistä olivat luultavasti Turun Pataljoonan varusmiehet. Heille matka ja kuvaukset olivat yksi hyvä käytännön harjoitus oikeassa toimintaympäristössä. Oman mukavuuden varusmiehille tähän harjoitukseen toi varmaan aluksella tarjotut ateriat, jotka nautittiin runsaista seisovista pöydistä merimaisemia katsoen.

Kuvaukset eivät pelkästään riitä videon tekemiseen

Opetusvideon kuvauksien suunnittelu ja kuvaukset vievät ison osan tuotantoajasta, mutta aikaa vie myös kuvan ja äänen jälkikäsittely. Animaatioiden osuus alustarkastus- videolla oli suuressa roolissa, koska kyseessä on opetusvideo. Katsojalle ei välttämättä pelkän videokuvan avulla olisi auennut esimerkiksi aluksen kokonaisuus ja siellä liikkumiseen liittyvät kulkureitit eri tiloihin, animaatioiden avulla nämäkin asiat pystyttiin havainnollistamaan siten, että katsojan on helppo tajuta, missä osaa alusta toimintaa tapahtuu. Useiden välitarkastuksien jälkeen lopputulokseen olivat kaikki osapuolet tyytyväisiä, kuten oli myös kansainvälinen raatikin Italiassa järjestettävässä sotilaselokuvafestivaalissa, jossa he valitsivat ”Alustarkastus” videon tämän vuoden maailman parhaaksi ohjelmaksi.

Alustarkastuksen opetuspaketti-DVD on saatavilla huhtikuun alussa joukko-osastoissa ja puolustusvoimien kirjastoissa.

Ohjaaja
Irma Nyfors

Näkymä "Raatteen tielle 7.1.1940". Edessä venäläiset viestivankkurit.

Sotamuseon
80-vuotisjuhlanäyttelynä
Talvisota - 70 vuotta
kunniamme päivistä

Talvisota syttyi 30.11.1939, kun Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen koko yhteisen rajan pituudelta ja aloitti Suomen alueen pommitukset. Sota päättyi Moskovassa solmittuun rauhaan 13.3.1940. Miesvahuudeltaan ja aseistukseltaan epäsuhtaisen osapuolten käymä sota, jota Neuvostoliitto kaavaili Suomen nopeaksi valloitukseksi, kesti lopulta 105 päivää. Jo aikalaiset kutsuivat suomalaisten sitkeää puolustustaistelua ”kunniamme päiviksi”.

Sotamuseon Talvisota - 70 vuotta kunniamme päivistä -näyttely kertoo talvisodan tapahtumista, aina sodan taustoista seurauksiin. Näyttely perustuu aitoon sodanaikaiseen esineistöön, jonka antamaa tietoa on täydennetty runsaan valokuva-, kartta-, piirustus- ja arkistomateriaalin avulla. Suuren suosion aikoinaan saavuttaneeseen tal-

visodan 60-vuotisnäyttelyyn verrattuna nyt esillä oleva näyttely on huomattavasti laajempi ja se sisältää aikaisemmin esittelemätöntä materiaalia. Aineistoa on lainattu myös muilta museoilta ja yksityisiltä keräilijöiltä.

Nähtävillä on osapuolten käytössä ollutta perusaseistusta, sekä mieskohtaisia aseita että raskaampaa kalustoa. Esillä on myös suomalaisten ja neuvostosotilaiden käyttämiä univormuja sekä muuta varustusta.

Suomen ilmatorjunnan, rannikkotykistön ja jalkaväen sekä Suomen ja Neuvostoliiton ilmavoimien, kenttätykistön, laivaston ja panssarivoimien toimintaa sekä kalustoa esitellään kuvin ja esinein. Kotirintaman tärkeät tehtävät, kuten väestönsuojelu ja suurelta osin naisten vastuulla olleet ilmalavonta, sairaanhoito ja varusteiden valmistus tuodaan myös esille.

Suomi taisteli yksin, mutta monet ulkomaalaiset kokivat maamme asian omakseen. Suomeen saapui paitsi humanitääristä apua, myös vapaaehtoisia, ja heistä kertovaa aineistoa on näytteillä. Suomen ulkomailta saamasta huomiosta kerrotaan mm. aikakauden lehtileikkein. Näyttelyyn on koottu myös tietoa ja esimerkkejä ulkomailta lahjoituksena saadusta ja ostetusta aseistuksesta, jolla oli tärkeä merkitys Suomen oman aseellisuuden täydentäjänä sotasaalisaseiden lisäksi.

Talvisodan merkittävimpiin taisteluihin - sekä Laatokan Karjalassa ja Pohjois-Suomessa että Karjalan kannaksella, missä tapahtui sodan ratkaisu - voi tutustua kuvien ja karttapiirrosten avulla. Esillä on lisäksi motti-pienoismalli ja Raatteen tietä esittävä huoneen kokoinen visuaalisointi.

Talvisota päättyi suomalaisten kannalta katkeraan rauhaan. Suomi menetti yli 10 % pinta-alastaan ja joutui luopumaan useista sellaisistakin alueista, joita vihollinen ei ollut kyennyt taistelussa valtaamaan. Noin 420 000 ihmistä menetti kotinsa ja monet merkittävät teollisuuslaitokset jäivät uuden rajan taakse.

Talvisodan kuvaa täydentää multimediaesitys, jota voi katsella useammasta eri puolille näyttelyä sijoitetusta katselupisteestä. Ajankuvaa luovat lisäksi talvisodan uutiskatsaukset.

Helsingin pommituksissa 30.11.1939 menehtynyt 7-vuotias Armi Metsäpelto. Hänestä tuli sodan lapsiuhrien symboli.

Sotaveteraanien määrä vähenee, mutta yhä on runsaasti ihmisiä, jotka kokivat sodan omakohdaisesti, esimerkiksi lapsuudessaan, tai muuten kantavat sodan muistoja mukanaan. Sotamuseo haluaa näyttelyllään kunnioittaa sekä vielä elossa olevien että jo keskuudestamme poistuneiden veteraanien ja muuten itsenäisyytemme puolesta työtä tehneiden ponnisteluja. Näyttely on myös myötätunnon osoitus niitä kohtaan, joiden arkinen elämä jäi sodan jalkoihin.

Talvisotinäyttelyssä ja Suomen Sotahistoriallisen Seuran kanssa järjestetyssä talvisotaluentosarjassa on vierailut kuuden ensimmäisen viikon aikana yhteensä noin 4000 kävijää. Näyttely sijaitsee Helsingissä Kruununhaassa osoitteessa Liisanka-

tu 1. Se on avoinna ti – to klo 11-17, pe – su klo 11-16, maanantaisin näyttely on suljettu. Pääsymaksut ovat 4 / 2 euroa. Ilmaiseen sisäänpääsyyn ovat oikeutettuja: mm. alle kouluikäiset, koululaisryhmät opettajan johdolla, sotaveteraanit ja puolustusvoimien henkilökunta. Talvisotaluento-sarja järjestetään muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta Sibelius-lukion juhlasalissa, osoitteessa Liisankatu 13, keskiviikkoisin klo 18.00. Luentosarja jatkuu 10.3.2010 saakka ja sen ohjelman voi tarkastaa Suomen Sotahistoriallisen Seuran kotisivulta (www.sshs.fi).

*Sotamuseon tutkija
Riitta Blomgren*

Suomalaisten talvisodassa käyttämä ruotsalainen 37 mm:n Bofors-panssarintorjuntakanuuna oli tarkka ja ajanmukainen ase. Niiden kokonaismäärä oli talvisodan alkuvaiheessa noin 140 kappaletta.

Puna-armeijan sotilaita varusteineen. Seinällä oikealla puna-armeijan 146. Jalkaväkirykmentin lippu. Rykmentti kuului Raatteen tiellä tuhoutuneeseen 44. Divisioonaan.

Valmistautuminen olympiavuoteen sujunut suunnitellusti

221 päivää *auditointiin*.

Päävalmentaja luottaa joukkueeseensa

Pitkä harjoituskausi (2006–2010) huipentuu ensi syksyyn. Päävalmentaja Tynkkynen mukaan tulostuntoa on treenattu tiukasti ja onkin hauska päästä testaamaan sitä ihan oikeassa kilpailutilanteessa. ”Peruskunto ja asenne on kohdillaan - korkeakoulun palautejärjestelmällä on pitkät perinteet ja prosessityö on tehty vuodesta 2005 alkaen. On myös selvää, että auditoinnin läpäiseminen on maanpuolustuskorkeakoululaisten yhteinen tavoite”, kertoo harjoitusleiriltä puhelimitse tavoitettu Tynkkynen.

Hyvän joukkuehengen merkitystä kilpailutilanteessa ei hänen mukaansa voi liiaksi korostaa. ”Luottavaisin mielin auditointiin lähdetään. Kaikki merkit viittaavat siihen, että marssitamme kentälle syksyllä iskukykyisen joukkueen”. Korkeakoulun terävin johto tekee omat viimeistelyharjoitukset ja testit keväällä johdon katselmointien ja prosessien sotapelellin muodossa. Alkusyksy onkin siten enää herkistelyä ja tankkausta.

Auditointisopimus allekirjoitettiin ennen joulua

Maanpuolustuskorkeakoulun edellisistä kansallisen tason kilpailuista on kulunut yhdeksän vuotta (Korkeakoulujen arviointineuvosto KKA:n kokonaisarviointi 2001). Viimeiset vuodet on harjoiteltu ankarasti seuraavaa suurta koitosta - laadunvarmistusjärjestelmän auditointia varten. Rehtori kenraali Tynkkynen allekirjoitti auditointisopimuksen Korkeakoulujen arviointineuvoston kanssa 15.12.2009. Varsinaiseksi kilpailupäiväksi sovittiin 12.–14.10.2010. Tuona ajankohtana arviointiryhmä vierailee Maanpuolustuskorkeakoulussa haastattelujen merkeissä. Lähes varmaa on, että arviointiryhmä suunnistaa vierailunsa aikana myös Täydennyskoulutus- ja kehittämiskeskukseen ja johonkin puolustushaara-, aselaji- ja toimialakouluun. Todennäköisin vaihtoehto lienee lähellä sijaitseva Merisotakoulu. Vierailukohteet sovi- taan ennalta, mutta arviointiryhmällä on ollut tapana käyttää myös yhtä jor- keriä, josta ei saada etukäteen tietoa.

Harjoitusohjelmaa noudattamalla päästy hyviin tuloksiin

Laadunvarmistusjärjestelmää kehitetään korkeakoulun toimintasuunnitelman mukaisesti. Toimintasuunnitelmassa on määritetty järjestelmän kehittämisen painopisteet, aikataulu ja vastuut. Toimintasuunnitelmaan on kuulunut myös harjoituskilpailut. Laadunvarmistusjärjestelmän esiauditointi (3.12.2009) osoitti sen, että oikealla tiellä ollaan, mutta nosti myös esille muutamia järjestelmään liittyviä kehittämistarpeita. Näitä oli mm MPKK:n sidosryhmien ja opiskelijoiden osallistuminen laadunvarmistusjärjestelmään ja sen kehittämiseen.

Välineet kunnossa

MPKK lähtee auditointiin nykyaikaisin välinein. Ne toimivat kelillä kuin kelillä. Riskienhallintajärjestelmä edustaa laadunvarmistuksen uusinta teknologiaa. Välinehuollosta ja niiden käyttöön-otosta vastaa MPKK:n kehittämisyksikkö: ”kokemukset LEA:n toimivuudesta testiolosuhteissa ovat olleet myönteisiä”. ”Hienoa on ollut myös se, että henkilöstö on ollut mukana välinekehitystyössä”, toteaa kehittämisyksikön nimetön lähde.

Välineiden osalta on pyritty selkeyteen ja taroituksenmukaisuuteen - ne tarjoavat mahdollisuuden toiminnan jatkuvaan parantamiseen.

1. Prosessit

prosesseja kehittämällä selkiytetään toimintaa ja vastuuta sekä vältetään turhaa työtä itsearviointi on yksiköiden ja henkilöstön tapa kehittää omaa toimintaa ja saada äänensä kuuluviin

2. Itsearviointi

3. Palautejärjestelmä

*Laatupäällikkö
Johanna Lautala*

LEA:lla töihin ja tuloksilla takaisin

LAADUNEDISTÄMISAJONEUVO LEAm/10

Moottori: -prosessit

Monitorit ja mittaristo:

-palautejärjestelmä

-itsearviointi

Suojaus: -riskienhallinta

Suunta ja ohjaus: Strategia

Miehistö: jokainen MPKK:lainen

Telat: TRSS

Kosovoa kymmenen vuotta

Elokuun 30. päivänä vähän yli kymmenen vuotta sitten hieman ennen vuorokauden vaihtumista istuin Lipjlanin kaupungissa sijaitsevan paperitehtaan toimistohuoneessa. Siinä oli Suomen Kosovon pataljoonan tilannekeskus. Myös muu esikunta oli ryhmitetty rakennukseen.

Vastapäätäni istui aluevastuussa olleen brittien 1 Royal Gurkha Rifles'n pataljoonan komentaja. Minun oli määrä ottaa vastaan häneltä operatiivinen aluevastuu 1.9. klo 00.00. Brittikollega kysyi minulta, että miltä tuntuu. Vastasin suomalaiseen vaatimattomaan tyyliin, että eipä tässä suurempia ongelmia, kaikki OK ja olemme valmiit tuleviin haasteisiin.

Presidentti Martti Ahtisaari vieraili rauhanturvaajien luona Kosovossa 1999. Seurueessa vasemmalla amiraali Juhani

Kansallinen pataljoona eikä monikansallinen

Näin asia mielestäni olikin, koska Suomen osalta osallistumisvalmistelut KFOR-operaatioon olivat itse asiassa alkaneet jo saman vuoden huhtikuussa. Suunnitelman mukaan pataljoonan – tai tarkemmin sanottuna taisteluosaston – komentaja olisi ollut ruotsalainen ja varakomentaja suomalainen.

Onneksi näin ei käynyt, koska jo aiemmat kokemukset olivat osoittaneet, että Kosovon kaltaisissa vaativissa operaatioissa ei ole tarkoituksenmukaista muodostaa monikansallisia joukkoja pataljoonatasen alapuolelle – ainakaan operaation alussa. Tästä huolimatta yhteistoiminta ruotsalaisten kanssa loi hyvän pohjan Suomen kansallisen pataljoonan muodostamiselle ja kouluttamiselle sekä yhteistoiminnalle ruotsalaispa-

taljoonan kanssa itse operaatiossa – sitten kun he noin kuukausi meidän jälkeemme saapuivat alu-
elle.

Koska ruotsalainen päätöksentekojärjestelmä osoittautui varsin hitaaksi – tälläkin kertaa – teki presidentti 24.6. viisaan päätöksen osallistumisesta KFOR-operaatioon kansallisella pataljoonalla. Suomen kontingentin kokonaisvahvuudeksi päätettiin tuolloin 800 henkilöä, josta pataljoonan osuudeksi tuli lopulta 760 henkilöä.

Henkilöstö tunsu toisensa

Olin itse tuolloin Satakunnan Jääkäripataljoonan komentaja ja osallistuin yhdessä esikuntani keskeisten upseerien kanssa useisiin kansainvälisiin harjoituksiin ja yhteen kertausharjoitukseen. Näin ollen henkilöstö tunsu toisensa ja menetelmät sekä työskentelytavat osana monikansal-

Kaskeala, komentaja Antero Karumaa ja everstiluutnantti Kari Sainio.

lista joukkoa olivat näin ollen jo entuudestaan tuttuja. Tämä helpotti keskittymistä olennaiseen ja operatiivisen valmiuden saavuttamista käsitellessä ajassa.

Kosovosta saatujen tiedustelutietojen perusteella pataljoonan kokoonpanoa räätälöitiin vastaamaan tulevan operaation vaatimuksia ja organisaatioon lisättiin elektronisen sodankäynnin osasto, joka oli hankkinut kokemusta jo Bosniasta. Koulutuksen painopiste oli partioinnissa, väkijoukon hallinnassa, kohteen eristämisessä ja etsinnässä, voimankäyttösäännösten mukaisissa ammunnoissa sekä miinaturvallisuudessa. Myös tulkin käyttö sekä neuvottelutaito aina miehistötasoa myöten nähtiin keskeisiksi aiheiksi.

Operaation alkaessa pataljoonan kokonaisvahvuus oli noussut operaation vaatimuksista johtuen 880:een. Operatiivisia komppanioita oli neljä

- A, B, C ja D-komppaniat. Paikallisia työntekijöitä oli lähes 100. Koko KFOR:n vahvuus oli lähes 40 000 jakautuneena viiteen monikansalliseen prikaatiin. Keskisen Prikaatin, johon Suomi siis kuului yhdessä Norjan, Ruotsin, Iso-Britannian ja Kanadan kanssa, vahvuus oli noin 6 500.

Tiedusteluosasto, johon kuuluivat itseni lisäksi esikunnan keskeinen henkilöstö sekä yksiköiden varapäälliköt siirtyi alueelle heinäkuun puolessa välissä.

Valmisteluosasto saapui vastuualueelle 9. - 11.8. Pataljoonan pääosa ryhmitettiin yksiköittäin lähtöasemaan Makedonian puolella lähelle Kosovon rajaa, varustettiin keskeisellä kalustolla ja ryhmitettiin 26.8. aamuyöllä kaikkiaan 13 valmisteltuun tukikohtaan vastuualueelle. Yhteispartiointi aloitettiin tuolloin alueelle ryhmitettyjen brittijoukkojen kanssa.

Edellä kerrotun perusteella saatoinkin siis perustellusti todeta brittikollegalle, että kaikki on OK. Ja niinpä parikymmentä sekuntia ennen puoltayötä brittien radiomies otti yhteyttä Kesken Prikaatin esikuntaan ja ilmoitti hetkeä ennen vuorokauden vaihtumista esikuntaan "FIVE - FOUR - THREE - TWO - ONE - FINNISH BATTALLION HAS TAKEN OPERATIONAL RESPONSIBILITY - OUT". Brittikollega toivotti onnea ja poistui. Katsoin ympärilläni olevia lähimpiä alaisiani ja sanoin, että tämä on sitten meidän "business", jotta lähdetään hommiin. Ja niitä hommia kyllä sitten riittikin.

Tuosta, ainakin minulle ja silloin paikalla olleille henkilöille mieleenpainuvasta hetkestä on nyt kulunut siis yli 10 vuotta. Kymmenen vuotta on pitkä tai lyhyt aika riippuen siitä millaiseen aikakehykseen se sijoitetaan. Jos mennään ajassa taaksepäin reilut 600 vuotta ja otetaan tarkastelupisteeksi vuonna 1389 käyty Kosovo Poljen taistelu, jonka sanotaan olevan Kosovon ongelmien perimmäinen syy, on 10 vuotta varsin lyhyt ajanjakso

Jugoslavian entinen presidentti, Slobodan Milosevic piti Kosovo Poljesa vuonna 1989 kuuluisan puheensa, jossa hän sanoi Kosovon serbeille enteelliset sanansa: "Kukaan ei lyö teitä!". Tuosta hetkestä on kulunut aikaa 20 vuotta, joka tuntuu jo läheisemmältä. Nuorimmat tälläkin hetkellä Kosovossa rauhanturvaajina palvelevat syntyivät tuona vuonna.

Camp Ville

Lopulta tilanteen kehittyminen johti Jugoslavian hajoamissotiin, jotka toden teolla alkoivat tammikuussa 1990. Levottomuudet levisivät Kosovoon kuusi vuotta myöhemmin, siis reilut kolmesta vuodesta sitten tammikuussa, kun Kosovon vapautusarmeija aloitti toimintansa serbi-

viranomaisia vastaan. Samana vuonna syntyi poikani Ville, jonka mukaan suomalaisten päätukikohta Kosovossa on nimetty Camp Villeksi. Tukikohdasta oli kaksi päivää perinteen mukaan nimeltään Camp Kari. Tulkkini kuitenkin ilmoitti minulle, että Kari ei ole erityisen sopiva nimi johtuen sen hyvin epäsovinnaisesta ellei jopa rivosta merkityksestä albanian kielessä.

Villen näkökulmasta Kosovon tapahtumat ovat jo hyvin läheisiä sekä ajallisesti että paikallisesti. Vaikka tuskin hän ymmärsi tai tiedosti reilut kymmenen vuotta sitten mihin isä on lähdössä ja mitä hän siellä tekee.

Ehkä moni ajattelee tätä lukiessaan, että menneitä on turha muistella vaan suunnata katseet tulevaisuuden haasteisiin. Silloin tällöin on kuitenkin hyvä palauttaa mieliin miksi asiat ovat niin

kuin ne ovat ja miksi esimerkiksi Kosovon tilanne on se mikä se on. Tässäkin pätee hyvin vanha sanonta, ”ellet tiedä mistä olet tulossa, et voi tietää minne olet menossa”.

Paljon kehitystä 10 vuodessa

Kuluneen kymmenen vuoden aikana Kosovossa on tapahtunut paljon myönteistä kehitystä. Kun Suomen pataljoona otti operatiivisen vastuun vuoden 1999 elokuussa, raaka väkivalta etnisten ryhmien välillä oli lähes päivittäistä, paikallisten elinolosuhteet olivat varsin ankeat, eikä hallintorakenteita ei ollut. Tästä kuvaavana esimerkkinä on se, että minä toimin komentajatehtävänä ohella käytännössä kahdessa kaupungissa kaupunginjohtajana ja poliisipäällikkönä, kunnes UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo) ja muut siviilitoimijat ottivat tilanteen hallintaansa.

Tilanteen rauhoituttua alueella aloitettiin neuvottelut Kosovon tulevasta asemasta vuonna 2005. Neuvottelujen johtoon valittiin presidentti Martti Ahtisaari

Helmikuussa 2008 Kosovo julistautui yksipuolisesti itsenäiseksi ja huhtikuussa sen parlamentti hyväksyi perustuslain, joka tuli voimaan kesäkuussa. Itsenäistymisjulistus aiheutti lyhytaikaisia levottomuuksia sekä Kosovossa että Serbiassa.

EULEX, ICO, KFOR

KFOR:n toiminta Kosovossa perustuu edelleen YK:n päätöslauselmaan 1244, niin sanottuun sotilastekniseen sopimukseen Jugoslavian liittotasavallan asevoimien ja KFOR:n välillä serbijoukkojen poistumisesta Kosovosta sekä sopimukseen

Kosovon vapautusarmeijan (UCK) aseistariisunnasta ja lakkauttamisesta. Nuo sopimuksen velvoitteet toteutettiin jo hyvin aikaisessa vaiheessa operaatiota. Vaikka YK:n päätöslauselman perusteella KFOR edustaa edelleen alueella ”korkeinta toimivaltaa”, siitä on tullut ns. kolmas toimija (Third responder).

Keskeisin toimija KFOR:n rinnalla Kosovossa on tällä hetkellä helmikuussa 2008 perustettu EULEX (European Rule of Law Mission). EULEX:lle ovat siirtyneet aiemmin alueella toimineen YK:n väliaikaishallinnon UNMIK:n tehtävät. EULEX Kosovo on ESDP:n (European Security and Defence Policy) alainen siviilikriisinhallintaoperaatio. Se on EU:n tähän asti suurin siviilikriisinhallintaoperaatio. Operaatio pyrkii auttamaan Kosovon viranomaisia kansainvälisten standardien mukaisen, itsenäisen ja monietnisen poliisi-, oikeus-, rajavalvonta- sekä tullijärjestelmän luomisessa. rajavalvon-

MATTI KALTOKARI

ta-asiantuntijaa, oikeusalan asiantuntijaa, kuten tuomareita, syyttäjiä ja vankeinhoidon asiantuntijoita, sekä tulliasiantuntijaa.

Toinen vähemmän tunnettu toimija alueella on Kansainvälinen siviilitoimisto (ICO/EUSR, International Civilian Office). ICO tukee omalla toiminnallaan mm. Kosovon tulevaa integraatiota Eurooppaan ja toimii neuvonantajana Kosovon hallitukselle ja yhteiskunnallisille toimijoille. Se pyrkii edistämään oikeusvaltion periaatteille rakentuvan monietnisen ja demokraattisen yhteiskunnan muodostamista itsenäiseen Kosovoon.

Kolmantena toimijana on ETYJ, joka on ollut alueella sen operaation alusta lähtien. ETYJ:llä on keskeinen rooli Kosovon ihmisoikeuskysymyksissä sekä yhteiskuntarakenteiden luomisessa.

63 tunnustanut Kosovon

Kosovon tilannetta on kuvattu sanalla ”hauras”. Keskeisin kysymys tällä hetkellä liittyy Kosovon itsenäisyyteen. Lokakuussa 2008 YK:n yleiskokous antoi Serbialle luvan viedä kysymys Kosovon itsenäisyydestä Haagissa sijaitsevaan Kansainväliseen tuomioistuimeen. Se aloitti käsittelynsä viime vuoden joulukuussa. Serbia toivoo, että oikeuskäsittely, jonka päätös ei ole juridisesti sitova, johtaisi uusiin neuvotteluihin Kosovon kanssa. Kosovo puolestaan on torjunut ajatuksen neuvotteluista ja pitää itsenäisyyttään pysyvänä.

Myös Kosovon itsenäisyyden tunnustaminen on edennyt hitaasti ja maan kohtalo on edelleen kovan kiistelyn kohteena muun muassa YK:ssa. Toistaiseksi vain 63 valtiota on tunnustanut itsenäisen Kosovon. EU-maista Kypros, Kreikka, Slovakia, Espanja ja Romania ovat kieltäytyneet tunnustamasta Kosovon itsenäisyyttä.

Maailmanpankin arvioiden mukaan 45 prosenttia kosovolaisista elää köyhyysrajan alapuolella, äärimmäisen köyhiä arvioidaan olevan 15 prosenttia, työttömyysasteeksi lasketaan 45 prosenttia ja keskipalkka on 220 euroa kuukaudessa.

Suomalaisia nyt puolta vähemmän

Suomalaisten määrä Kosovossa on puolittunut kuluneen kymmenen vuoden aikana ja tämän myötä tehtävien luonnekin on muuttunut. Vahvuus on tällä hetkellä reilut 200 ja tehtävien luonne on muuttunut täysin. Koko KFOR:n vahvuuden on suunniteltu vähenevän noin 3000:een tämän vuoden loppuun mennessä tavoitteena ns. ”Minimum presence”. Vahvuus on tällä hetkellä noin 12000. Suuntaus on siis samankaltainen kuin Bosnian operaatioissa muutama vuosi sitten. On todennäköistä, että Suomi vetäytyy muutamaa esikuntaupseeria lukuun ottamatta operaatiosta kokonaan parin kolmen vuoden kuluessa.

Olemme saattaneet havaita, että operaatioiden luonne muuttuu ja tätä kautta myös riskit kasvavat. Kun päätös lähdöstä on tehty, tulee joukon olla käytettävissä kaikkiin sille suunniteltuihin tehtäviin niin koulutuksen, varustuksen kuin henkilöstön osalta. Jälkiviisaus ”mitäs minä sanoin” tai puheet ”vetäymisestä” eivät mielestäni enää kuulu asiaan kun operaatioon on lähdetty mukaan.

Takaisin Kosovoon

Olen nyt kymmenen vuoden jälkeen palaamassa takaisin ”juurilleni” aloittaessani helmikuussa tehtäväni KFOR:n esikunnassa Pristinassa. Vaikka olenkin aiempien työtehtävieni kautta päässyt seuraamaan Kosovon operaation ja itse Kosovonkin kehitystä varsin läheltä, odotan tulevaa tehtävää mielenkiinnolla. Toivon, että se työ, jonka kansainvälinen yhteisö - niin sotilaat kuin siviilit - on Kosovossa kymmenen vuoden aikana tehnyt on tuottanut tulosta ja saatan henkilökohtaisesti todeta, että todellista kehitystä on tapahtunut. Saattaa kuitenkin olla, että Kosovon tapauksessa on tapahtunut ”Status before Standard” -ilmiö. Toivon, että näin ei ole. Mene ja tiedä, oppiiko ihmiskunta koskaan mitään historiastaan.

Kari Sainio
Everstiluutnantti

Matkalla Majgubaan

Elokuun puolivälissä tehtiin yhdistyksen tähän mennessä pitkäkestoisin ulkomaanmatka, pohjoisimpana kohteena Majguba ja itäisimpänä Povensta. Näiden Itä-Karjalan seutujen lisäksi näimme ison osan omaa menetettyä Karjalaamme aina Viipuria myöten, oppaana toimineen Sampo Ahdon asiantuntemuksella ja huumorilla höystettynä. Matkalle osallistui yhteensä 29 henkeä.

Rajalla olimme vähän yli kolmelta ja sen toisella puolella jo klo 15.48. Vanha Värtsilän asemarakennus oli paikoillaan.

Pälkjärven entisessä kirkonkylässä ihmeteltiin taas kerran, kuinka veli venäläinen on onnistunut hävittämään kaiken mahdollisen. Suomen sodan muistomerkki tosin on jäänyt paikoilleen.

Sortavalassa ajoimme ensimmäiseksi kaupungin halki laululavan lähelle ja nousimme ihailemaan Kuhavuoren maisemia. Yöpymispaikkamme oli jo tuttu hotelli Sortavala, jonka aikaisempaa habitusta Sampo Ahto ilmensi määritelmällä ”yhdistelmä homeista saunaa ja hylättyä navettaa”. Nyt hotelli oli kunnostettu ja siisti, mikä tietenkin ilolla pantiin merkille. Iltalenkki kaupungilla kuului asiaan. Katseltiin sillalta, kuinka aurinko laski kauniisti Kuhavuoren taakse.

Suuntana Äänislinna

Kaunis, tyyni Laatokka näkyi oikealla puolellamme, kun matka suuntautui suoraan kohti itää. Ohitimme apteekkari Jääskeläisen huvilan, jossa kenraalimajuri Hägglundin IV Armeijakunnan esikunta toimi talvisodan loppupuolella.

Harlun Läskelässä pysähdyimme katselemaan kosken kuohuja ja venäläisten sillanrakennustouhuja. Täällä hyökkäsi jatkosodan aikana ”tuntemattoman sotilaan rykmentti” JR 8. Teimme lenkin Impilahden kirkonkylän kautta, jonne vahingoista viisas-tuneet suomalaiset ovat pystyttäneen sankarimuistomerkkin, jota ei todellakaan voi kaataa voi kaataa.

Seuraava kohteemme oli Kitilän mottialue, jonne pystytetyn Murheen ristin luo pysähdyttiin kuuntelemaan Sampo Ahdon taistelukatsausta. Vuonna 1999 arvovaltaisen vierasjoukon läsnä ollessa turistirysäksi avattu alue näyttötauluineen ja kioskeineen oli hävitetty jo ajat sitten, toisiinsa ristin läpi sulautuvaa miestä ja naista esittävä muistomerkki sentään oli pystyssä.

Tästä lähdettiin kohti pohjoista melko huonokuntoista tietä pitkin. Kauniilla Uuksujärvellä pidet-

tiin kahvitauko. Järven vesi oli kirkasta, ja joku kävi siinä uimassakin. Loimolan kohdalla käytiin katselemassa taisteluasemia, joissa Jalkaväkirykmentti 8 oli jatkosodan päättyessä, tosin ilman Väinö Linnaa.

Kollaa oli seuraava pysähdyspaikkamme. Kävimme mustalla hautapaadella ja muistomerkillä, josta oli irronnut pala jo sen pystytyksen yhteydessä. Tämä symboloi hyvin Kollaan taisteluja; joukkomme taipui muttei taittunut. Tutustuimme myös ”valkoisen kuoleman”, tarkka-ampuja Simo Häyhän mieliampumapaikkaan, josta käsin hän lähetti satoja vihollisia autuaammille taistelupaikoille.

Suojärvellä kävimme katsomassa entistä kirkonpaikkaa ja muistelemassa muutaman vuoden takaista yöpymistä sen vieressä olevassa hotellissa, mikä oli todella elämys. Siirryttyämme lopulta pois vanhan Suomen alueelta tulimme Säämäjärven rantaan, jossa kaunis päivä ja hieno hiekkaranta houkuttivat uimaan, meikäläisistä ei vain löytynyt ketään rohkeaa.

Kello 18.30 saavuimme Petrozavodsk-nimiseen kaupunkiin, joka tälläkin retkellä suomennettiin Äänislinnaksi. Asetuimme asumaan osittain-paketissa olleeseen Severnaja-hotelliin. Ilta oli kaunis ja lämmin ja Äänisjärvi tyyni, joten kävelyretki rantaa pitkin ja tuoppi ”Tummalla terassilla” olivat paikallaan.

Karhumäkeen

Keskiviikon 12.8. Alkajaisiksi teimme bussilla kiertoajelun kaupungilla ja näimme mm. ”Ukon kasarmin”, jossa mm. eversti Autin rykmentti oli majoittuneena. Lokakuussa 1941 joukkojemme motivaatio lähteä jatkamaan matkaa kohti pohjoista oli heikko ja kieltäytymisiä tapahtui, mutta meidän osaltamme asia oli päinvastoin. Olihan odotettavissa useimmille aivan uusia maisemia. Ajoimme Solomannin kautta, ja harhailimme epämääräisillä pikkuteillä, kunnes vihdoinkin pääsimme Muurmannin valtatielle.

Kontupohjan rotumellakoista ei näkynyt jälkiä, kun saavuimme tähän 30.000 asukkaan teollisuuskaupunkiin, jonka joukkomme valtasivat 4.11.1941. Pysähdyimme kaupungin hienon, v. 2001 valmistuneen jäähallin lähelle. Siellä oli juuri harjoituksia pitämässä ilmeisesti Kontupohjan IFK.

Talo Poventsassa. Poventsassa perustettiin kaupunkina 1782. Kaupunkioikeudet se menetti 1920-luvulla. Nykyisin noin 2000 asukasta.

Muutama meikäläinen ehti jonkin aikaa kaukalon reunalla pälistellä, ennen kuin vahtimestari heitti vieraat ulos ja pani oven lukkoon.

Kivatsun koskella

Seuraava nähtävyys oli tutustumisen arvoinen. Kivatsun putoukset kuohuivat komeasti kallioiden välissä ja vastaleivottu karjalanpiirakka maistui matkalaisille. Yksi meistä osti puodista tuohivirsut.

Näillä seuduilla taisteli jatkosodassa muiden kanssa kuuluisan Nikke Pärmin Erillinen Pataljoona 21, joka 22.10.1941 liitettiin yhdeksi JR 26:n eli

Ässärykmentin pataljoonista. Pataljoona koottiin poliittisista ja rangaistusvangeista. Edelliset karkailivat, mutta rangaistusvangit taistelivat mallikkaasti. Pärmi osasi panna miehensä oikeisiin tehtäviin: murhapolttaja sijoitettiin pioneerijoukkueeseen ja kavaltaja kirjuriksi. 12 vuotta kuritushuonetta saaneelle murhamiehelle Pärmi totesi, että ”deildä ei tule töitä puuddumaan...” Täydennystä saatiin esim. Pärmin viestillä ”Kakola, kolmas kerros, miehiä tänne!”

Kello 14.40 tultiin Karhumäkeen, jota ympäröivät kukkulat suomalaiset linnoittivat vahvasti. Miksi näin tehtiin, siitä Sampo Ahto esitti oman

Mangan kylä
samannimisen joen rannalla
on Prääsän alueen vanhimpia kyliä.
Osa taloista on 1800-luvulta.
Mäellä näkyy 1700-luvun lopulla
rakennettu kappelikirkko.

mielipiteensä. Ennen hotelliin ajoa käytiin tutustumassa kallioon louhittuihin linnoituslaitteisiin, ja samalla nähtiin ylhäältä mainio yleiskuva Karhumäen kaupungista.

Nousimme vielä toiselle kukkulalle, tarkoitukseen käydä todella mahtavan kokoisessa luolabunkkerissa. Osa lähti jalkaisin etsimään tätä, loput jäivät ihmettelemään laajan kasarmialueen rauñoita.

Kaupunkikierros onnistui hyvin kävellen, eihän tämäkään alle 17 000 asukkaan kaupunki mikään metropoli ole. Puinen rautatieasema oli aivan sa-

mannäköinen, kuin luutnantti Korhosen albumin valokuvassa jatkosodan ajalta. Pietarin-juna lähti asemalta tarkalleen aikataulun mukaan, kunhan matkustajat olivat ensin saaneet ostettua savuhaukensa ym. eväänsä junan viereen ilmestyneiltä kauppiailta. Tähän asti sää oli suosinut meitä matkalaisia, mutta nyt alkoi tihkuttaa vettä.

Mahtava Stalinin kanavan hallintorakennus, joka jatkosodan aikana tunnettiin nimellä Karhumäen hotelli, toimi nyt kauppahallina. Koska Karhumäki sijaitsee aivan Äänisjärven pohjoiskolkassa, etelästä päin puhaltanut tuuli nostatti komeat aallot kaupungin uimarannalle, joka oli aivan autio iltamyöhällä siellä käydessämme. Hotellimme Onezkaja oli varsin kohtuullisessa kunnossa.

Poventsä - Maaselkä - Majguba

Aamulla 13.8. lähdimme pilvisessä säässä itäsuuntaan kohti Poventsaa. Todettiin, että matkan varrella ollut Pintuinen ei kilpaillut maailman kauneimman kaupungin tittelistä. Matkan varrella nähtiin laajoja jättiputkipeltoja. Poikkesimme tutustumaan yhteen monista stalinismin saavutuksista, metsän keskellä olevaan Sandarmohin joukkohautausmaahan, jonne on haudattu yli 10 000 teloitettua henkilöä. Yksi heistä oli sinisilmäinen mies, nimeltään Kalle Kytömäki, joka oli syntynyt Vaasassa vuonna 1890 ja ammuttu täällä vuonna 1938. Kova on ollut pauke, kun esim. 27.11.1937 oli ammuttu yhteensä 1.111 vankia.

Poventsä oli itäisin joukkojemme pysyvästi valloittamista alueista, tosin yksi komppania ehti käydä täältä vielä 12 km idempänä. Tästä syystä täällä on myös itäisin suomalainen muistomerkki, jos vankileirejä ei oteta lukuun. Muistomerkin lähellä, talon edustalla istuskeli kaksi yli 80-vuotiasta mummelia, joita meikäläiset innostuivat jututtamaan, ja hauskaa oli kaikilla. Kävimme myös erikoisessa osittain betonista, osittain puusta rakennetussa kirkossa.

Kun Poventsä oli 7.12.1941 vallattu, venäläiset räjäyttivät Stalinin kanavan padot, jolloin vesi tulvi valtoimenaan alueelle. 30 asteen pakkasen lisäksi tempun vaikutusta. Nyt kanava oli toiminnassa, ja sen yli kulkevalta sillalta kiellettiin valokuvaami-

nen. Koskikohan kiello myös alueen yllä liikkuvia vakoilusatelliitteja? Notkossa sijainnut Povents oli hankala paikka puolustaa, ylempänä ollut vihollinen häiritsi elämää siellä koko ajan.

Poventsasta vähän pohjoiseen sijaitsi suomalaisten venäläiskylän naapuriksi perustama Pirunsaaren tukikohta. Kylän laitaan rakennetut betonibunkkerit olivat jäljellä, koska asukkaat olivat ottaneet ne kellarikäyttöön. Vieressä oli varsin erikoinen rakennus, keskeneräinen kylänpäällikön talo, joka Sampo Ahdon mukaan oli ollut rakenteilla jo vuosikaudet. Paikalla vähän väliä käyneenä Ahto tunsikin myös kylän väkeä, kuten erään leskirouvan ja hänen Caesar-koiransa, joka sai makupaloja nauttimastamme lounaasta. Kymmenvuotiaat pojanviihkarit Dima ja hänen kaverinsa olivat myös kovasti kiinnostuneet meistä.

Matka jatkui takaisin Karhumäkeen ja sieltä edelleen pohjoiseen. Tie Maaselän asemalle oli niin huonossa kunnossa, että bussi ei päässyt perille. Jouduimme kävelemään kilometrin verran. Vaikka rintamalinja kulki juuri näillä paikoin, kivinen asemarakennus vuodelta 1936 oli säästynyt sodan tuhoilta ja samoin vesitorni, jota yritettiin kovasti tuhota suomalaisten tykistötulella.

Tarkoituksena oli ollut retkeillä Maaselän – Krivin maastossa etsien 3.Prikaatin taisteluhautoja ja sen tykistön asemia, joista oli mukana tarkat koordinaattimerkinnot. Sateen takia tästä luovuttiin ja otettiin käyttöön suunnitelma B eli lähdettiin käymään Majguba-nimisessä paikassa, lähes 100 km Maaselästä pohjoiseen.

Oikealle jäänyt Sekehen kaupunki oli Ahdon mukaan ”helvetti maan päällä”, joten sen jätimme väliin. Sen sijaan Majguban asema sijaitsi kauniilla paikalla. Aurinkokin oli taas alkanut paistaa, joten jäimme joksikin aikaa ihaillemaan alas Uikujärvelle avautuvaa näkymää. Majgubaan teki majuri Majewski tuhoamisretken vuonna 1942.

Palatessamme pysähdyimme 3.Prikaatin alueella sen verran, että tämän kirjoittaja valokuvaajan kanssa ehti käydä tutustumassa Kevyen patteriston 1.patterin asemaan, joka sijaitsi lähellä uutta tietä.

Aunuksen halki Vanhaan Suomeen

Lähdimme perjantaiamuna klo 8.30 Karhumäestä sateessa kohti etelää. Ennen kääntymistä lounaa-

Kivatsunkoski

seen kävimme kahvilla pienessä kupilassa. Ohitimme Matrossan kylän, josta on kotoisin Vihdin liikenteen matkoja järjestävä Seidi Tuomi. Prääsän taajamassa oli jäljellä useita karjalaistaloja, ja tiettyä karelianismia saattoi vielä aistia. Kylästä poistuessamme tuli vastaan Vanha Paja –niminen kahvila, joka ilmoitti (myös suomeksi) ilolla ottavansa vastaan mm. ohikulkuvia turisteja. Toki käytimme tarjouksen hyväksemme. Manken (Manga) kylässä ihastelimme aitoja karjalaistaloja ja korkealla kummulla sijaitsevaa tsasounaa.

Vieljärven kyläänkin poikkesimme. Näimme mm. ”kauniin” sinivalkoisen kirkon ja ilman kaitsijaa kylän raittia pitkin vaeltavan lehmälauan. Sadekuuro pääsi taas yllättämään. Suuressa Kolatselän kylässä pysähdyimme niin ikään. Kylän talot nököttivät mukavasti joen molemmin puolin. Kylän raittia tallustelivat niin horjahteleva nuoripari kuin vakaasti asteleva eläkeläismummokin.

Vanha Suomen raja ylitettiin noin klo 15.30. Todettiin, että rajoonien välinen rajamerkki on juuri valtakunnanrajan kohdalla. Tulimme kohti länttä uutta, hyväkuntoista tietä. Sen verran käännettiin vanhalle tielle, että nähtiin itäisen Lemetin muistomerkki ja P-Matin talon paikka.

Yöksi majoituttiin taas Hotelli Sortavalaan. Pääsimme tahtomattamme seuraamaan varsin meluisaa venäläistä hääjuhlaa, joka järjestettiin hotellimme ruokasalissa samaan aikaan, kun itse olimme siellä syömässä. Kaksi venäjänkielen taitoista leidiämme jäivät juhlimaan hääporukan kanssa varhaiseen aamuun. Seuraavana päivänä olisi päässyt vielä jatkoille jonnekin datsalle.

Viipurin kautta kotiin

Viimeinen matkapäivämme alkoi lahjakkaasti. Perinneyhdistyksen Takapenkkiritarikunta antoi kuljettajalle myöntämänsä ansiomerkkin. Sampo Ahto puolestaan sai yhdistyksen puheenjohtajan, Stig-Göran Grönbergin kädestä pellavaliinan.

Rautalahtea ohitettaessa kuulumme Ahdolta, kuinka venäläiset taitavasti evakuoivat 13.000 miestä Laatokalle ja siitä turvaan. Mutkikkaan tien varrella tuli vastaan kauniita kylämaiseimia. Kävimme Lahdenpohjassa katsomassa Engelin suunnitteleman, aikanaan komean, vuonna 1977 palaneen Jaakkiman kirkon rauniota sekä Huuhannmäen kasarmialuetta, jota oli alettu kunnostaa. Osa alueesta oli jopa aidattu, ja entinen päävartio oli rakennettu ihan uusiksi.

Kurkijoen kirkonkylä on säilyttänyt vanhan suomalaisen kirkonkylän ilmeen, jota nyky-Suomesta, laatikkotaloarkkitehtuurin luvatusa maasta ei enää juuri löydy. Valitettavasti kirkko on äskettäin palanut (poltettu), mutta sen komealla paikalla toki oli muistokivi risteineen.

Ennen Kurkijokea alkanut kuoppainen tienkuvatus päättyi Kaarlahdessa, ja Käkisalmeen ajelimme taas asfalttia pitkin. Aurinkoisessa Käkisalmassa vietimme 45 minuuttia, kuka mitenkin. Pikäkäynti linnassa onnistui myös. Matka jatkui Kiviniemeen ja siitä länteen.

Ylä-Urpalassa oltiin klo 18.33 ja Suomen tullissa 19.28. Ilta-aurinko paistoi, kun ajelimme kohti Helsinkiä.

FM Ilkka Korhonen

Voima verkostoissa - kestävä palapeli?

Sotatieteiden päivät 25. - 26.5.2010
Maanpuolustuskorkeakoulu Santahamina

Maanpuolustuskorkeakoulun ja Suomen Sotatieteellinen Seura ry:n seminaarissa puhutaan yhteiskunnan toimintatapojen verkostoitumisesta ja sen vaikutuksista maanpuolustukseen, kriisinhallintaan ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen.

Tiistaina 25.5.2010

Kotimaisten ja kansainvälisten asiantuntijoiden puheenvuoroista rakentuva englanninkielinen seminaari

Keskiviikkona 26.5.2010

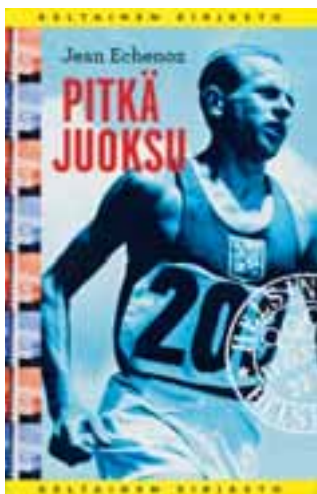
Suomenkieliset alaseminaarit: asehistoria, johtaminen, sotatalous ja -huolto, sotatekniikka, sotilaspedagogiikka, sotilassosiologia, strategia ja taktiikka

Ilmoittautumismaksu 20 €

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: www.sotatieteidenpaivat.fi

Tsekkiläinen veturi

”Satupekka voittaa ja irvistää!” sanoivat pikkupojat 50-luvulla. Helsingin olympialaisten voittaja Emil Zatopek on yhä vanhempien sukupolvien muistissa.

Ranskalainen tunnettu kirjailija Jean Echenoz teki Zatopekin elämästä kirjan, joka on samalla kuvaus Tshekkoslovakian poliittisesta historiasta. Teos on kyllä urheilukirja, mutta myös kaunokirjallisuutta.

Emil Zatopek (1922–2000) oli 17-vuotias kenkätehtaan työläinen kun saksalaiset valtasivat sudeettialueet. Emil puolittain pakotettiin osallistumaan urheilukilpailuihin, ja hänen juoksijanlahjansa huomattiin. Alkoi harjoittelu. Kun venäläiset vuorostaan valtasivat Emilin kotikylän, he ottivat juoksijan armeijansa urheilujoukkoihin.

Alkoi täysin uskomaton ura: hän juoksee kaikkia matkoja, voittaa aina - ja tekee melkein aina uuden ennätyksen. Maailmanennätyksen tai ainakin Tshekkoslovakian. Suomalainen Viljo Heino on Emilin idoli. Helsingin olympialaisissa hän juoksee ensi kerran maratonin, ja tietenkin voittaa. Hänet tunnetaan nimellä Tsekkiläinen veturi. Tuleva vaimo, keihäänheittäjä Dana löytää tältä matkalta.

Sitten tulee ongelmia. Neuvostoliittolaiset isännät esittävät Zatopekin saavutukset kommunismin saavutuksina. Ulkomainen suosio pelästyttää sotilasjohtoa, ja ulkomaanmatkat kielletään Emililtä eri tekosyillä. Loikkaustahan siinä tosiasiaa pelätään.

Neuvostoliiton miehityksen aikaan Zatopek on jo kohonnut everstiksi, mutta arvostele julkisesti kovaotteista miehitystä. Hyvä ettei joudu putkaan - sotilasarvo pois, ja kansallissankari roskakusiksi ja katuja lakaisemaan!

Kolmen vuoden kuluttua Zatopek nöyrtyy ja allekirjoittaa puolueen laatiman tunnustuksen ja anteeksipyyntönsä. Hän saa pikkuviran urheilun tiedotuskeskuksesta.

Echenoz kuvaa Zatopekin pehmeäluonteiseksi, mutta äärimmäisen itse-päiseksi ja uteliaaksi. Kilpailumatkoillaan hän näki maailman - ja maailma hänet.

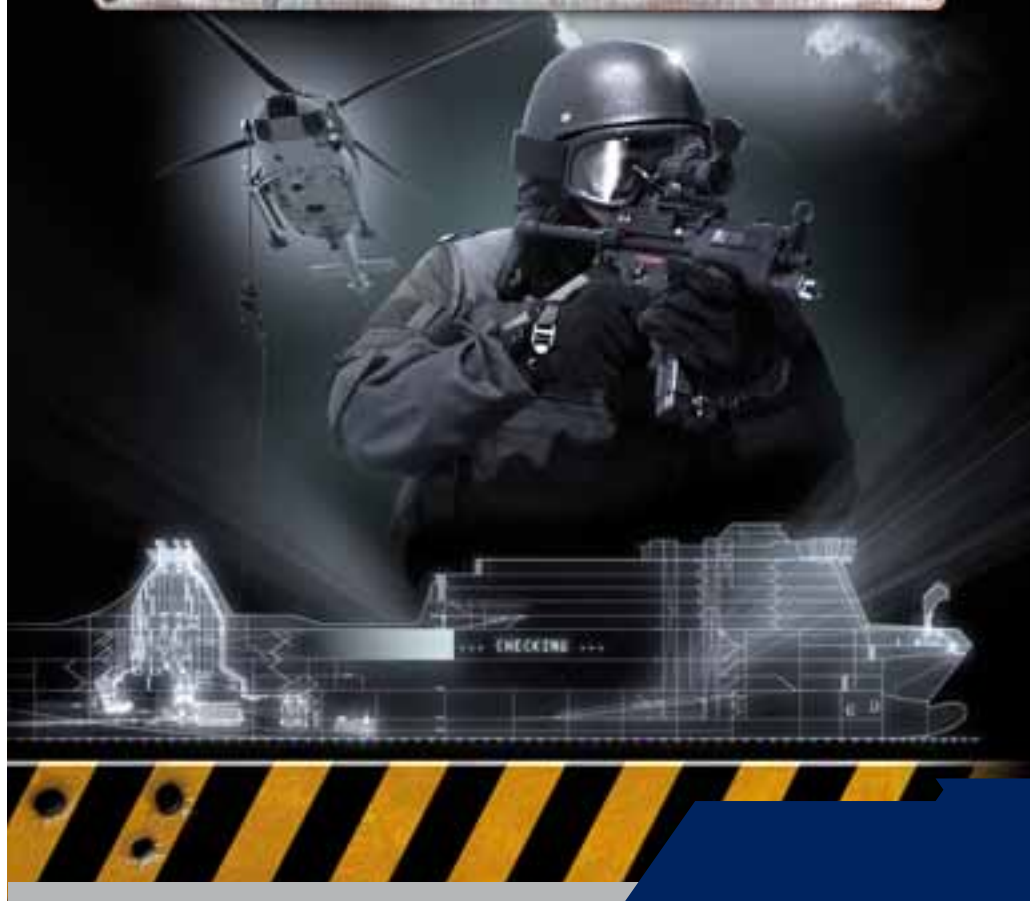
Ja yksilön maine harmitti niitä, joille puolueen suosio oli tärkein.

Jean Echenoz: *Pitkä juoksu*. Tammi 2010. Suom. Erkki Jukarainen.

BOARDING OPERATION AT SEA

ALUSTARKASTUS

***Maailman parhaaksi sotilaselokuvaksi valittiin
Italiassa pidetyssä kilpailussa Alustarkastus -opetuspaketti***

*Toteutus MPKK:n TKKK:n Tuotanto-osasto. Tilaaaja Merivoimat. Ohjaaja Irma Nyfors.
Saatavilla huhtikuun alussa joukko-osastoissa ja puolustusvoimien kirjastoissa.*